

„DNB Latvijas barometra” apraksts

„DNB Latvijas barometrs” ir Latvijas iedzīvotāju noskaņojuma, viedokļu un attieksmes pret dažādiem sociāliem, ekonomiskiem u.c. jautājumiem pētījums, kurš ietver arī dažādu sfēru pazīstamu ekspertu vērtējumu un cēloņsakarību analīzi.

„DNB Latvijas barometrs” tiek veidots katru mēnesi, un tajā tiek pētītas konkrētā brīža aktuālākās norises. Paralēli katrā no aptaujām sabiedrībai tiek uzdots arī indikatoru jautājumu kopums, kas norāda uz vispārējā sabiedrības noskaņojuma izmaiņām.

Dati tiek iegūti SKDS Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju aptaujā, veicot tiešās intervijas respondentu dzīves vietās. Ar stratificētās nejaušās izlases metodi katru mēnesi tiek aptaujāti ne mazāk kā 1000 respondenti vecumā no 18 līdz 74 gadiem visā Latvijā. Izlase ir reprezentatīva attiecībā pret ģenerālo kopumu. Pētījuma statistiskā kļūda kopējiem atbilžu sadalījumiem nepārsniedz + / - 3% robežas.

„DNB Latvijas barometra” Nr.47 satura rādītājs

Informācija par „DNB Latvijas barometru”	1
I DAĻA - INDIKATORI	
Kopējais sabiedrības noskaņojums	3
Tagadnes un nākotnes vērtējums	3
Kopējās situācijas attīstības vērtējums	4
Latvijas ekonomikas stāvokļa vērtējums	4
Ģimenes materiālā stāvokļa vērtējums	6
Iespēju atrast labu darbu vērtējums	7
Valdības darba vērtējums	7
II EKSPERTU KOMENTĀRI PAR INDIKATORIEM	
Aldis Baumanis, Maranda Behmane, Agnese Bičevska, Elīna Egle, Raita Karnīte, Pēteris Krīgers, Gundars Ķeniņš – Kings, Uldis Osis, Katrīna Ošleja, Veiko Spolītis, Pēteris Strautiņš, Ieva Strode, Līgita Šmeile.....	8
III DAĻA – DARBA TIRGUS	
Prioritātes darba izvēlē	13
Uzskati par darba meklēšanu.....	15
Nepieciešamais ienākumu līmenis.....	16
Iemesli darba pārtraukšanai.....	17
IV DAĻA –EKSPERTU KOMENTĀRI PAR DARBA TIRGU	
Aldis Baumanis, Maranda Behmane, Agnese Bičevska, Elīna Egle, Mihails Hazans, Valts Kalniņš, Līga Karlovska, Raita Karnīte, Dace Kauliņa, Pēteris Krīgers, Gundars Ķeniņš – Kings, Jānis Logins, Anita Līce, Katrīna Ošleja, Ieva Strode, Līgita Šmeile, Egīls Vidžups	18
PIELIKUMI	
Aptaujas tehniskā informācija	25
Aptaujā izmantotā anketa.....	26

„DNB Latvijas barometra” Nr.47 vajadzībām veiktās aptaujas tehniskā informācija

Aptaujas dati iegūti pētījumu centra SKDS Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju aptaujā laika posmā no 16.03.2012. līdz 28.03.2012. Ar stratificētās nejaušās izlases metodi, veicot tiešās intervijas respondentu dzīves vietās, tika aptaujāts 1001 respondents vecumā no 18 līdz 74 gadiem visā Latvijā.

I DAĻA – INDIKATORI

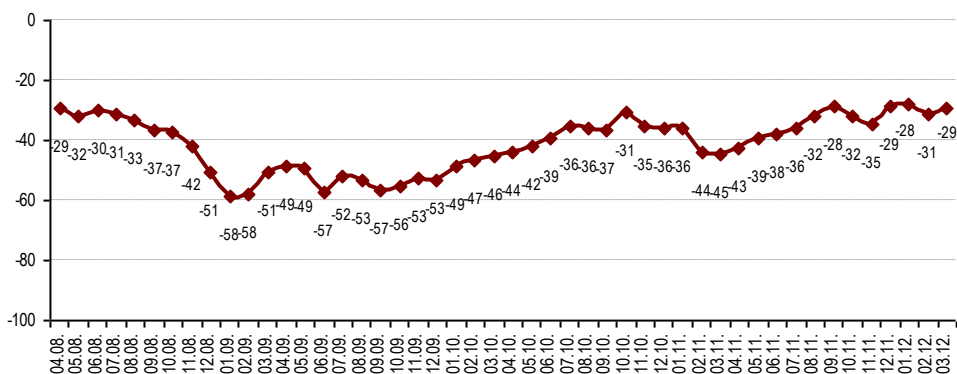
„DNB Latvijas barometra” Nr.47 galvenie rezultāti

„DNB Latvijas Barometra” Nr.47 dati liecina, ka martā ir nedaudz uzlabojies iedzīvotāju Kopējā noskaņojuma un Tagadnes vērtējuma indekss. Tiesa, izmaiņas ir nelielas: Kopējā noskaņojuma indekss ir uzlabojies no -31 februārī līdz -29 martā, bet Tagadnes vērtējuma indekss: no -41 līdz -38. Jāpiebilst, ka negatīvas izmaiņas ir vērojamas attiecībā uz nākotnes prognozēm: ja februārī Nākotnes vērtējuma indekss bija -1, tad martā tas ir nedaudz zemāks (-3). Kopumā jāsecina, ka nedaudz retāk iedzīvotāji negatīvi vērtē pašreizējo situācijas attīstību un ekonomisko stāvokli valstī, kā arī iespējas atrast labu darbu un valdības paveikto. Savukārt kritiskāks viedoklis martā pausts par ģimenes materiālo stāvokli.

- Saskaņā ar pētījuma datiem martā 61% iedzīvotāju uzskatīja, ka **situācija Latvijā kopumā** attīstās nepareizā virzienā, kas ir nedaudz mazāk nekā februārī, kad tā domāja 64%. Tiesa, nav būtiski palielinājies to iedzīvotāju īpatsvars, kuri situācijas attīstību vērtē kā pareizu (16% februārī un 17% martā).
- Iedzīvotāji **pašreizējo Latvijas ekonomikas stāvokli** nedaudz retāk vērtē kā sliktu (no 73% februārī līdz 65% martā), savukārt biežāk norādīts, ka ekonomiskais stāvoklis ir viduvējs (no 24% februārī līdz 29% martā). Nelielas izmaiņas vērojamas arī iedzīvotāju attieksmē pret **izmaiņām Latvijas ekonomiskajā situācijā**. Nedaudz biežāk nekā iepriekš iedzīvotāji pauduši viedokli, ka tas uzlabojas – februārī šādi uzskatīja 10%, bet martā: 12%. Savukārt **prognozes** nav būtiski mainījušās – līdzīgi kā pirms mēneša 1/5 (20%) domā, ka ekonomiskais stāvoklis pēc gada būs uzlabojies, bet nedaudz biežāk (26%) pausts viedoklis, ka pēc gada stāvoklis būs pasliktinājies.
- Martā turpina pasliktināties iedzīvotāju uzskati par viņu **ģimenes pašreizējo finansiālo stāvokli**. Ja janvārī to kā sliktu vērtēja kopumā 37% iedzīvotāju, februārī – 40%, tad martā: 43%. Nedaudz retāk ģimenes materiālais stāvoklis vērtēts kā viduvējs (janvārī un februārī 51%, bet martā 49%) vai labs (11% janvārī, 9% februārī un 6% martā). Nedaudz biežāk paustas arī pesimistiskas **prognozes par viņu ģimenes materiālo stāvokli** pēc gada (16% un 15% attiecīgi janvārī un februārī, bet 19% martā), bet retāk uzskatīts, ka pēc gada stāvoklis nebūs mainījies (no 52% februārī līdz 45% martā).
- Kaut arī martā, līdzīgi kā iepriekš, tikai 3% pozitīvi vērtē **iespējas atrast labu darbu Latvijā**, nedaudz biežāk nekā iepriekš iedzīvotāji pauduši viedokli, ka šādas iespējas ir viduvējas (17% februārī un 21% martā). Tiesa, joprojām vairākums uzskata, ka iespējas atrast labu darbu Latvijā ir sliktas (76% februārī un 70% martā).
- Martā nedaudz atzinīgāk nekā februārī vērtēts valdības darbs – pozitīvu attieksmi pret to pauda 20% (februārī 15%).

Kopējais sabiedrības noskaņojums

Kopējā noskaņojuma INDEKSS

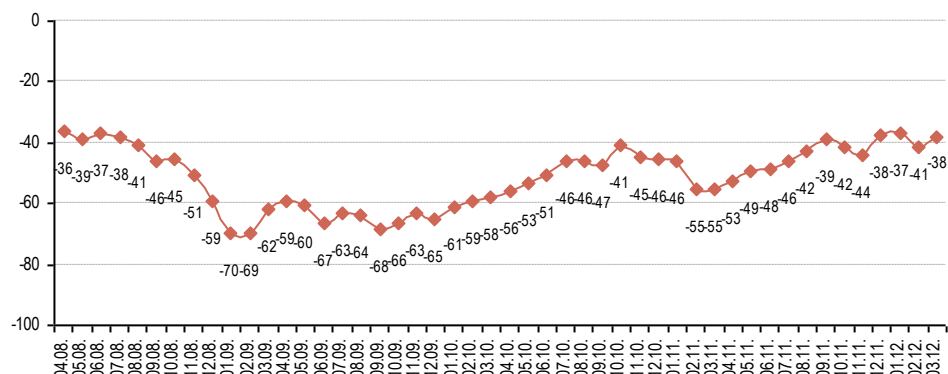

Visi respondenti

Kā liecina „DNB Latvijas barometra” Nr. 47 rezultāti, martā Kopējā noskaņojuma indekss ir nedaudz uzlabojies, salīdzinot ar februāri. Ja februārī tas bija -31, tad martā: -29. Jāpiebilst, ka pirms gada – 2011.gada martā – Kopējā noskaņojuma indekss bija ievērojami zemāks (-45).

Tagadnes un nākotnes vērtējums

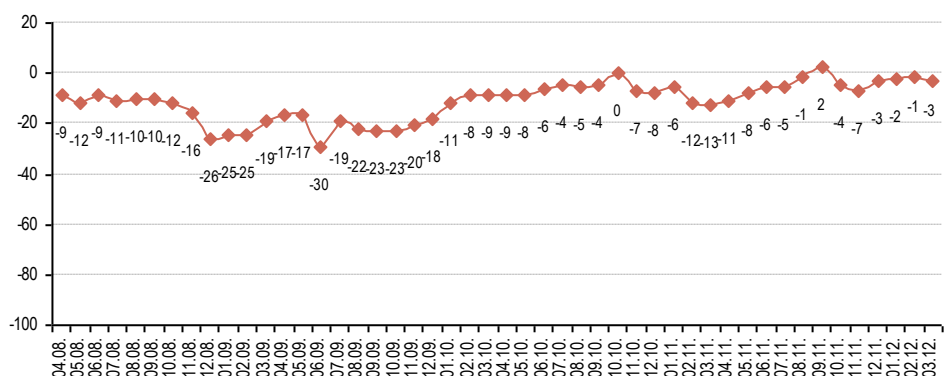
Tagadnes vērtējuma INDEKSS

Visi respondenti

Arī Tagadnes vērtējuma indekss pēc nelielas pasliktināšanās februārī ir nedaudz uzlabojies martā (no -41 februārī līdz -38 martā). Arī šis indekss pirms gada bija ievērojami negatīvāks (-55).

Nākotnes vērtējuma INDEKSS

Visi respondenti

Nākotnes vērtējuma indekss martā ir -3, kas ir nedaudz kritiskāk nekā šī gada janvārī (-2) un februārī (-1). Tomēr, salīdzinot datus par ilgāku laika posmu, vērojams, ka 2011.gadā pārsvarā Nākotnes vērtējuma indekss bijis negatīvāks nekā šī gada martā.

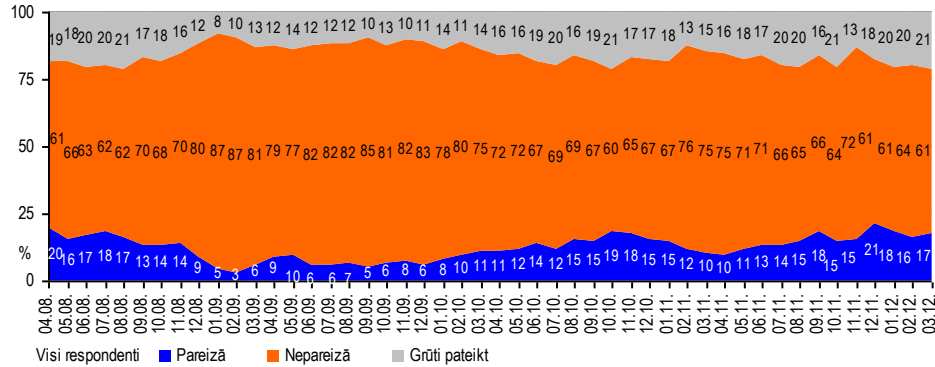
Kopējā noskaņojuma indekss ir aprēķināts, balstoties uz „DNB Latvijas barometrā” iegūtajiem rādītājiem par iedzīvotāju attieksmi pret kopējo situāciju Latvijā, valdības darbu, ekonomikas stāvokli un tā attīstības tendencēm, darba iespējām, kā arī iedzīvotāju materiālā stāvokļa pašvērtējumu. Kopējā noskaņojuma indekss ir iegūts no 8 apakšindeksiem, kas detalizētāk analizēti tālāk materiālā. Indeks var svārstīties no +100 (visi vērtējumi pozitīvi) līdz -100 (visi vērtējumi negatīvi).

Tagadnes vērtējuma indekss tiek aprēķināts kā vidējais rādītājs no 6 apakšindeksiem (kopējās situācijas attīstības vērtējuma, pašreizējā ekonomikas stāvokļa vērtējuma, ekonomikas stāvokļa izmaiņu virziena, pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējuma, darba izredžu vērtējuma un valdības darba vērtējuma indeksa).

Nākotnes vērtējuma indekss tiek aprēķināts kā vidējais rādītājs no 2 apakšindeksiem (Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognozes un ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognozes).

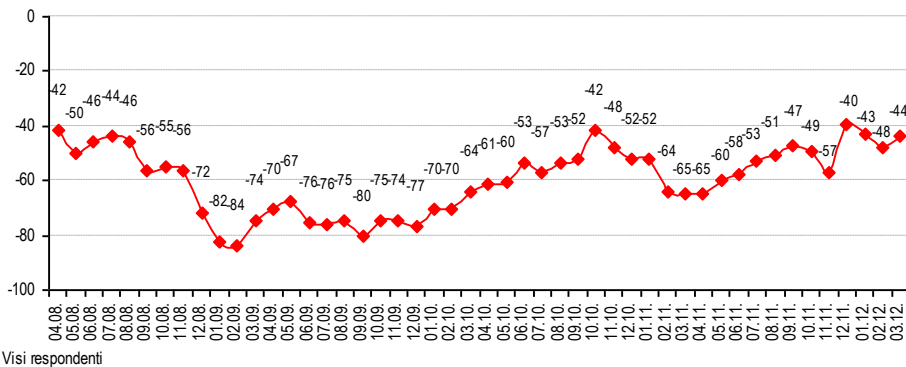
Kopējās situācijas attīstības vērtējums

Vai, Jūsaprāt, situācija Latvijā kopumā attīstās pareizā vai nepareizā virzienā?

Lūgti novērtēt kopējās situācijas attīstību Latvijā, joprojām lielākā daļa respondentu uzskata, ka tā attīstās nepareizi (61%). Kaut arī negatīvi noskaņoto iedzīvotāju īpatsvars ir nedaudz samazinājies (februārī tas bija 64%), to respondentu skaits, kuri situācijas attīstību vērtē kā pareizu, nav būtiski palielinājies – ja februārī tā domāja 16%, tad martā: 17%.

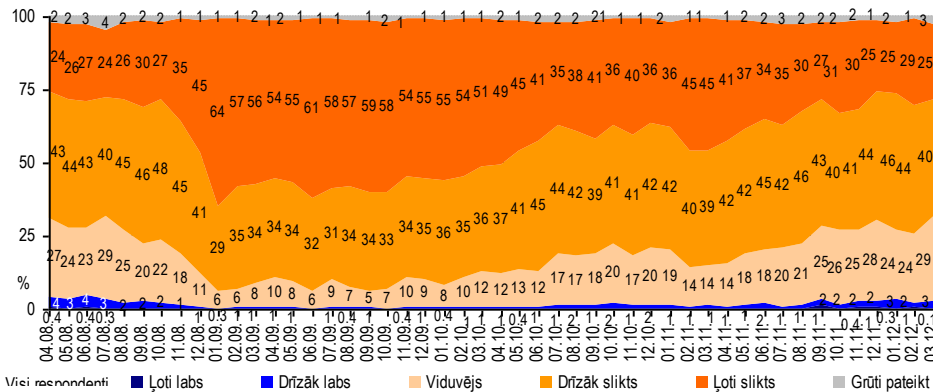
Kopējās situācijas attīstības vērtējuma INDEKSS

Latvijas ekonomikas stāvokļa vērtējums

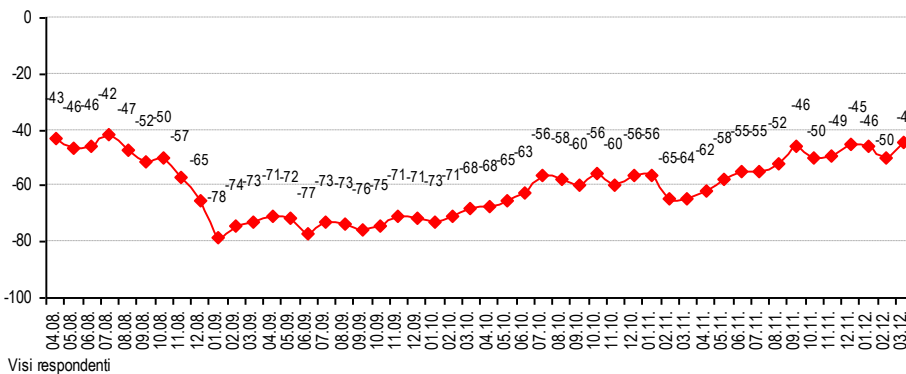
Pašreizējā Latvijas ekonomiskā stāvokļa vērtējums

Kā Jūs novērtētu pašreizējo Latvijas ekonomikas stāvokli? Vai, Jūsaprāt, tas ir...

Saskaņā ar „DNB Latvijas barometra” Nr. 47 datiem martā ir samazinājies to iedzīvotāju īpatsvars, kuri pašreizējo Latvijas ekonomikas stāvokli vērtē kā sliktu (no 73% februārī līdz 65% martā). Tiesa, pozitīvi noskaņoto iedzīvotāju joprojām ir ļoti maz (3%), bet nedaudz biežāk atzīts, ka pašreizējais ekonomikas stāvoklis ir viduvējs (no 24% februārī līdz 29% martā).

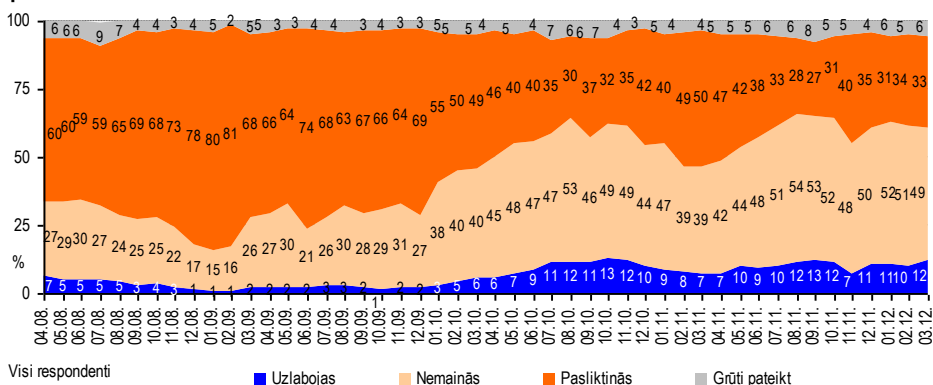
Pašreizējā ekonomikas stāvokļa vērtējuma INDEKSS

Apakšindeksi atspoguļo pozitīvo un negatīvo vērtējumu īpatsvaru starpību, kur daļēji pozitīvo/negatīvo vērtējumu minēšanas biežums (%) ir reizināts ar koeficientu 0.5, bet pilnībā pozitīvo/negatīvo vērtējumu minēšanas biežums - ar koeficientu 1. Līdz ar to indekss var svārstīties robežās no +100 līdz -100.

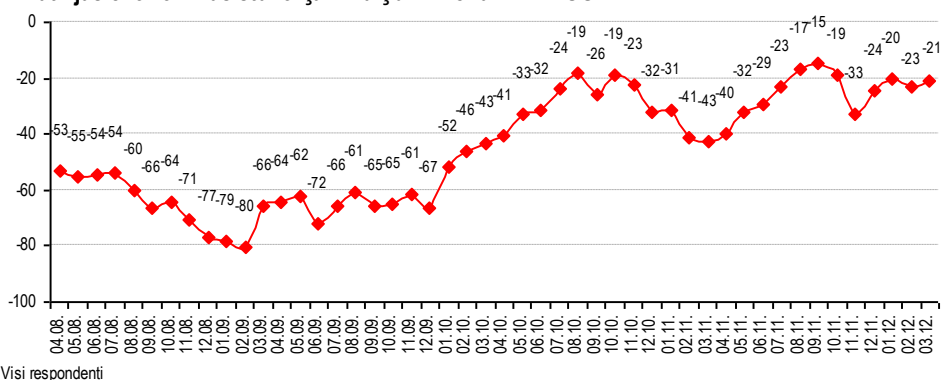
Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu vērtējums

Vai, Jūsaprāt, Latvijas ekonomikas situācija šobrīd kopumā uzlabojas, nemainās vai arī pasliktinās?

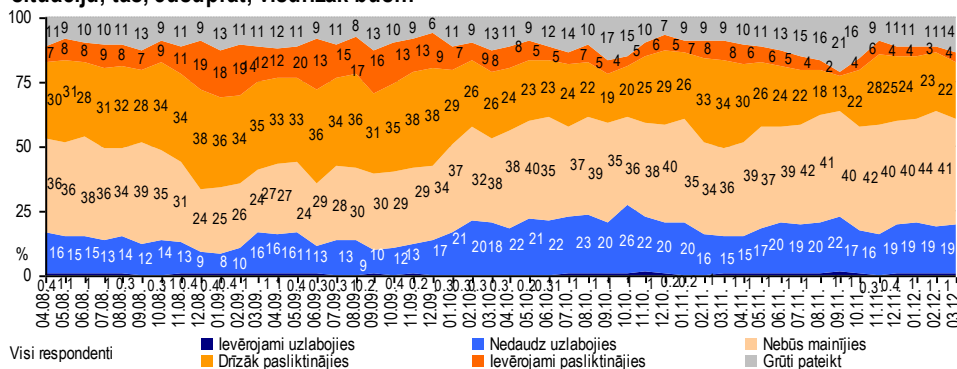
Lūgti paust savu viedokli par izmaiņām Latvijas ekonomikas situācijā, martā iedzīvotāji nedaudz biežāk nekā iepriekš pauduši viedokli, ka tas uzlabojas (februārī: 10%, martā: 12%). Tiesa, aptuveni 1/3 joprojām uzskata, ka ekonomiskais stāvoklis pasliktinās (33%), bet aptuveni puse – ka nemainās (49%).

Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu virziena INDEKSS

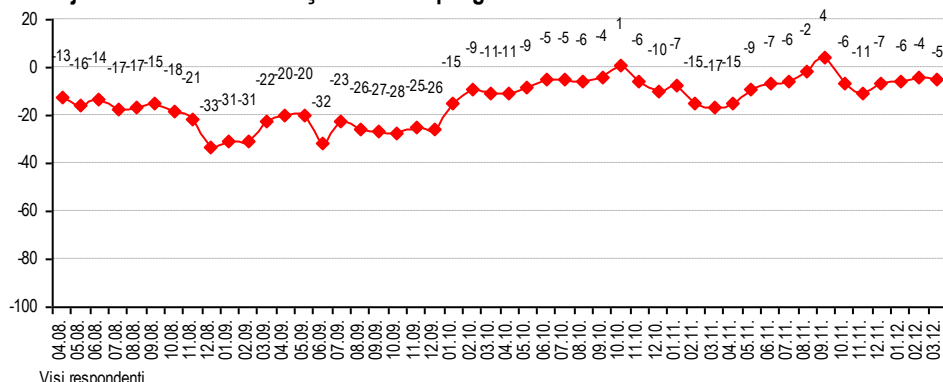
Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognoze

Domājot par Latvijas ekonomikas stāvokli pēc 12 mēnešiem, vai, salīdzinot ar pašreizējo situāciju, tas, Jūsaprāt, visdrīzāk būs...

Savukārt prognozes par ekonomisko situāciju pēc gada nav būtiski mainījušās: gan martā, gan februārī 26% uzskatīja, ka tā būs pasliktinājusies. Aptuveni 1/5 domā, ka ekonomiskais stāvoklis pēc gada būs uzlabojies (20%), kas ir tikpat bieži kā februārī. Retāk nekā pirms mēneša ir norādīts, ka nekas nebūs mainījies (44% februārī un 41% martā), bet biežāk aptaujas dalībnieki atturējušies prognozēt, kāda varētu būt situācija pēc gada.

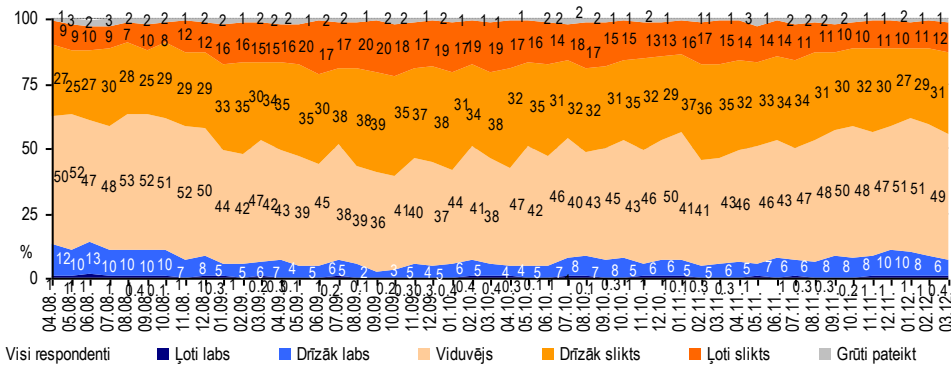
Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognozes INDEKSS

Ģimenes materiālā stāvokļa vērtējums

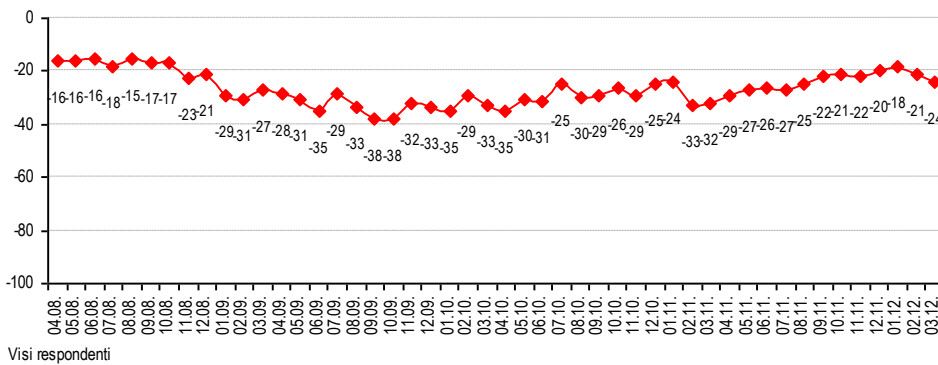
Pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējums

Kā Jūs novērtētu savu/ savas ģimenes pašreizējo finansiālo stāvokli? Vai, Jūsuprāt, tas ir...

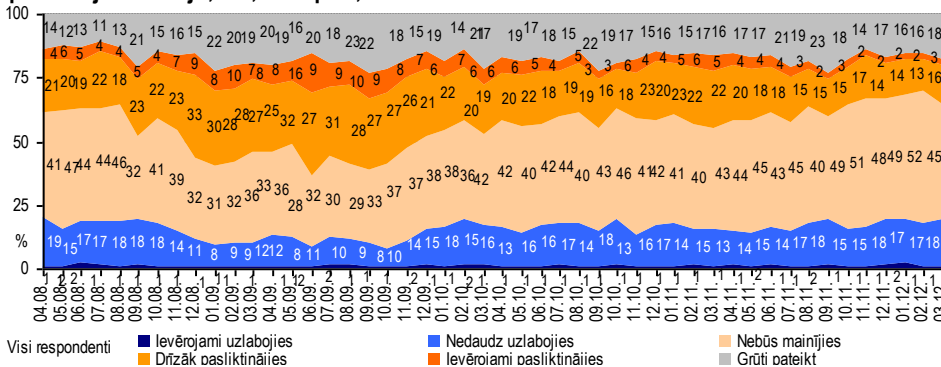
Martā turpina pasliktināties iedzīvotāju uzskati par viņu ģimenes pašreizējo finansiālo stāvokli. Ja janvārī to kā sliktu vērtēja kopumā 37% iedzīvotāju, februārī – 40%, tad martā: 43%. Martā nedaudz retāk kā janvārī un februarī respondenti savas ģimenes materiālo stāvokli vērtējuši kā viduvēju (51% janvārī un februārī, 49% martā) vai labu (11% janvārī, 9% februārī un 6% martā).

Pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējuma INDEKSS

Ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognoze

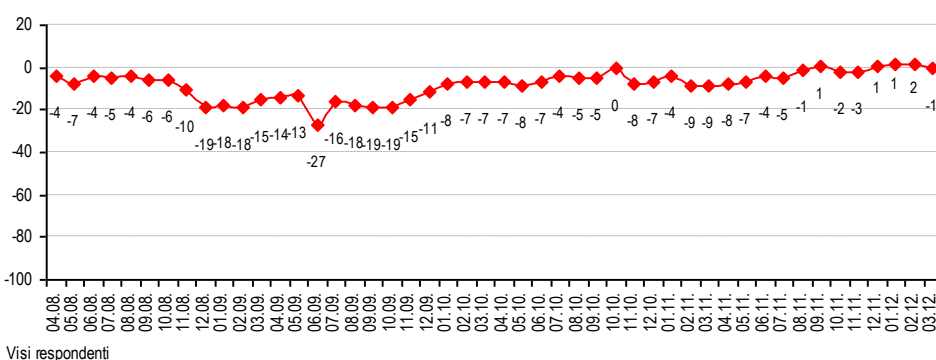
Domājot par Jūsu un Jūsu ģimenes materiālo stāvokli pēc 12 mēnešiem, vai, salīdzinot ar pašreizējo situāciju, tas, Jūsuprāt, visdrīzāk būs...

Kā liecina dati, martā iedzīvotāji vienlīdz bieži prognozējuši, ka viņu ģimenes materiālais stāvoklis pēc gada būs uzlabojies (19%), un uzskatījuši, ka situācija pēc gada būs pasliktinājusies (19%).

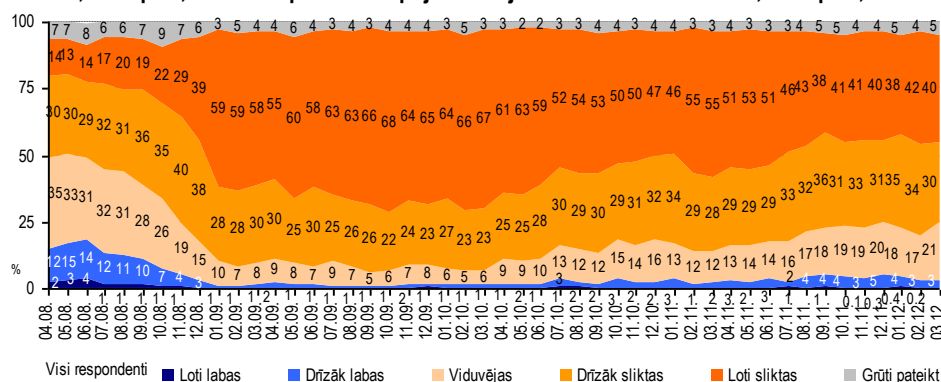
Iepriekšējos mēnešos iedzīvotāji nedaudz retāk pauda viedokli, ka viņu ģimenes materiālais stāvoklis pēc gada būs sliktāks (16% janvārī un 15% februārī), bet biežāk – ka tas nebūs mainījies (attiecīgi janvārī 49%, februārī 52%, bet martā 45%).

Ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognozes INDEKSS

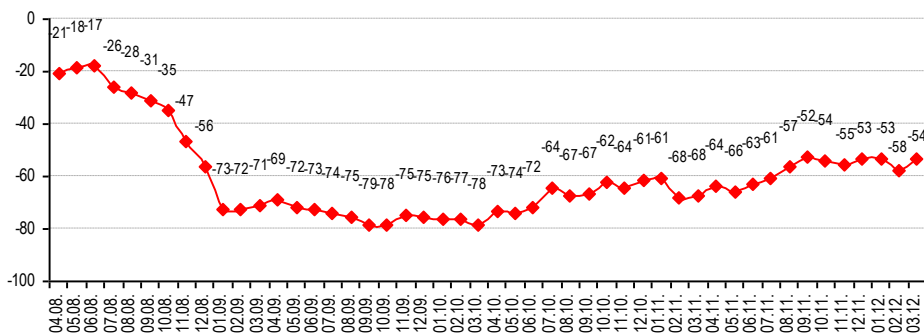
Iespēju atrast labu darbu vērtējums

Kādas, Jūsaprāt, šobrīd kopumā ir iespējas Latvijā atrast labu darbu? Vai, Jūsaprāt, tās ir...

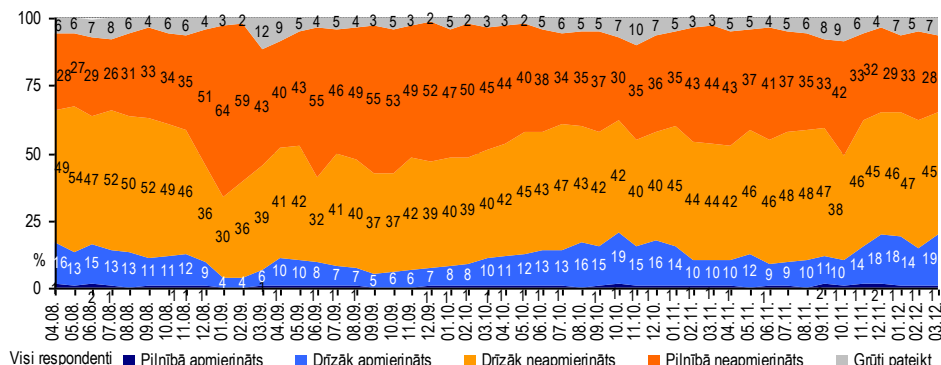
Salīdzinot ar februāri, martā ir nedaudz uzlabojies iedzīvotāju vērtējums iespējām atrast labu darbu Latvijā. Kaut arī joprojām tikai retais uzskata, ka šādas iespējas ir labas (3%), ir nedaudz pieaudzis to iedzīvotāju īpatsvars, kuri iespējas atrast labu darbu vērtē kā viduvējas (17% februārī un 21% martā). Savukārt retāk nekā februārī iedzīvotāji pauduši viedokli, ka šādas iespējas ir sliktas. Tiesa, tā joprojām domā vairākums (76% februārī un 70% martā).

Darba izredžu vērtējuma INDEKSS

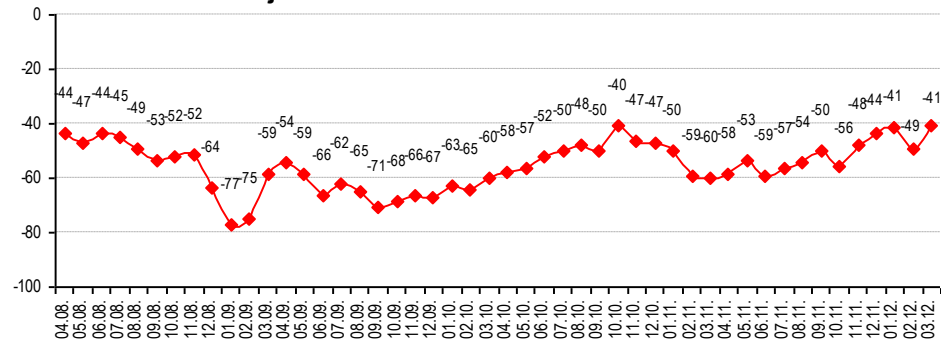
Valdības darba vērtējums

Kā Jūs šobrīd vērtējat Latvijas valdības darbu? Vai Jūs ar to esat...

Pozitīvas tendences martā vērojamas iedzīvotāju attieksmē pret valdības darbu. Ja februārī bija vērojama attieksmes pasliktināšanās, tad martā dati ir līdzīgi kā janvārī – 1/5 valdības darbu vērtē pozitīvi (20%), bet nedaudz mazāk kā 3/4 (73%): negatīvi. Jāatgādina, ka februārī kritisku attieksmi pret valdības darbu puda 80% iedzīvotāju.

Valdības darba vērtējuma INDEKSS

II DAĻA – EKSPERTU KOMENTĀRI PAR INDIKATORIEM

Aldis Baumanis, Dr.ped., Biznesa augstskolas „Turība” valdes priekšsēdētāja vietnieks

Jaunākā „DNB Latvijas barometra” pētījuma dati liecina, ka pēdējo mēnešu laikā nav bijis būtisku izmaiņu ne kopējā sabiedrības noskaņojumā, ne atsevišķu tā aspektu vērtējumā. Tas ir negatīvs, un vienīgā, manuprāt, būtiskā izmaiņa ir nelielais iedzīvotāju vērtējuma kāpums izredzēm Latvijā atrast labu darbu. Samazinoties aptaujāto īpatsvaram, kuri minētās izredzes vērtēja kā sliktas, ir pieaudzis „viduvējo” vērtējumu skaits. Zinot darba devēju domas, ka Latvijā ir grūti atrast atbilstošas kvalifikācijas darbiniekus, sabiedrības joprojām pārliecinoši negatīvais viedoklis par laba darba atrašanas iespējām rada šaubas, vai darbinieku izglītošanas un sagatavošanas (tai skaitā pārkvalifikācijas) sistēma tiek galā ar aktuālo pieprasījumu un vajadzībām.

Tikmēr, skatoties vairāku gadu periodā, nozīmīgas izmaiņas ir notikušas iedzīvotāju vērtējumā par ekonomiskās situācijas attīstību. Trīs gadu laikā divarpus reizes sarucis to cilvēku skaits, kuri uzskata, ka ekonomiskā situācija pasliktinās, bet pretējās domās esošo skaits pieaudzis no 1 līdz 12 procentiem. Šādas viedokļa izmaiņas liek domāt, ka sabiedrības bažas par savu nākotni mazinās. Protams, šo tendenci nevajag pārvērtēt, taču kopumā tā liecina par zināma optimisma atgriešanos sabiedrībā, neskatoties uz masu informācijas līdzekļos valdošo tradicionāli pesimistisko noskaņojumu.

Maranda Behmane, Centrālās statistikas pārvaldes Sociālās statistikas departamenta direktore

Vērtējot, vai situācija Latvijā attīstās pareizā virzienā, salīdzinoši pozitīvāk noskaņoti ir gados jauni cilvēki. Turklāt, vērtējot valdības darbu, šīs grupas pārstāvji nav tik kritiski noskaņoti kā pārējie iedzīvotāji. Tikmēr pamatota ir iedzīvotāju vērtējuma pasliktināšanās jautājumā par ģimenes finansiālo stāvokli, jo pēc statistikas datiem 2011. gadā reālā darba samaksa palielinājās tikai par 0,1%. Daudzām ģimenēm ir parādu saistības, un martā tika saņemti ievērojami komunālo maksājumu rēķini, kā arī cēlās degvielas cenas. Tas varētu būt viens no svarīgākajiem iemesliem, kāpēc situācijā, kad makroekonomiskie rādītāji rada pamatu zināmām cerībām, 61% respondentu tomēr nav pārliecināti, ka situācija Latvijā kopumā attīstās pareizā virzienā.

Vissatraucošākā ir pētījumā lasāmā informācija, ka 70% respondentu uzskata – iespējas atrast labu darbu Latvijā ir sliktas. Laika periodā no 2000. līdz 2011. gadam iedzīvotāju skaits valstī ir samazinājies par 307 tūkstošiem jeb 12,9%, un pētījuma dati liecina, ka negatīvā tendence saglabāsies.

Agnese Bičevska, Latvijas Bankas ekonomiste

Latvijas politiskajā un ekonomiskajā arēnā martā neiezīmējās spilgti notikumi, tādēļ arī iedzīvotāju noskaņojuma un tagadnes vērtējuma indekss turpināja virzīties pēdējo divu gadu tendences trajektorijā – lēnas uzlabošanās virzienā. Ziņas par tautsaimniecības izaugsmi, kas nu tiek daudzinautas tuvu un tālu, ir sadzirdētas. Tomēr ne tik pārliecinoši tās atbalsojas iedzīvotāju maciņos – ģimenes pašreizējā materiālā stāvokļa vērtējums pasliktinājies jau otro mēnesi pēc kārtas. Skaidrojums nav tālu jāmeklē – janvāra otrajā pusē ziema ar novēlošanos parādīja savu skarbo dabu, kam sekoja arī attiecīgi apkures rēķini. Tāpat pastkastītēs nonāca jaunie nekustamā īpašuma nodokļa aprēķini, visbiežāk – ar augstākiem maksājumiem nekā pērn. Arī degvielas cenu kāpums, pārsniedzot viena lata atzīmi, atgādināja par savu negatīvo ietekmi uz pirktpēju.

Elīna Egle, Valsts prezidenta ekonomikas, uzņēmējdarbības un nodarbinātības padomniece

Neraugoties uz pavasarīgo noskaņojumu un rosību, Latvijas iedzīvotāju viedoklis ir pragmatisks. Arvien vairāk dominē noskaņojums, ka Latvijas ekonomikas attīstība un iedzīvotāju labklājība ir cieši saistītas ar starptautiskām tirdzniecības plūsmām un izejvielu cenām pasaulē. Iepriecinošu ziņu patlaban ir maz. Ieligušās debātes par finanšu situācijas stabilizāciju un strukturālajām reformām Dienvidēiropā liedz pajauties uz finanšu krīzē iestīgušo valstu spēju risināt sociālos un ekonomiskos jautājumus. Spriedze apgrūtina Eiropas attīstītāko valstu iespējas saglabāt konkurētspēju un palielināt rūpniecības apjomus, ilgstoši atrodoties starptautisko finanšu aģentūru krustugunīs.

Latvijas iedzīvotāji apzinās, ka attīstība nav iespējama uz iekšējā tirgus rēķina, tādēļ eksporta apjomu pieaugums ir izšķirošs, lai kāpinātu produktivitāti un atalgojumu, kā arī valsts budžeta ieņēmumus un iedzīvotāju dzīves kvalitāti. Ģimeņu iespējas ir pieticīgas, tāpēc likumsakarīgi, ka procesi ekonomikā un politikā tiek vērtēti atturīgi. Tikai koncentrējot privātos un publiskos resursus uz starptautiskos tirgos pieprasītiem produktiem vai pakalpojumiem un sadarbojoties uzņēmumiem un saimniecībām, varam kāpināt savu konkurētspēju.

Raita Karnīte, Ekonomikas prognožu centra valdes locekle

„DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultāti parāda nelielu kopējā sabiedrības noskaņojuma un tagadnes vērtējuma indeksa uzlabojumu. Tas liecina par lielāku uzticību nākotnei un drošāku attieksmi pret tēriņiem, sekmē patēriņu un uzlabo ražotāju un tirgotāju ieņēmumu bāzi. Tomēr var novērot, ka kopš 2011. gada septembra abi šie rādītāji svārstās un perioda tendence būtisku uzlabojumu neuzrāda. Tas izskaidro kritiskāku iedzīvotāju viedokli par savas ģimenes materiālo stāvokli, kas varētu liecināt, ka patēriņam pieejamie resursi nav lieli.

Interesanti, ka, no vienas puses, ekonomiskā situācija un valdības darbs vērtēti pozitīvāk un neliels skaits iedzīvotāju atzīst, ka ir vieglāk atrast darbu, tomēr tas nav stiprinājis nākotnes vērtējumu. Šajā situācijā neuzlabojošos – negatīvo – nākotnes vērtējumu martā var skaidrot ar to, ka Latvijas iedzīvotāju viedokli ietekmē norises pasaulē un viņi nespēj novērtēt ekonomiskās situācijas uzlabojuma ilgtspēju.

Joprojām vairāk nekā puse Latvijas iedzīvotāju domā, ka valsts attīstība norit nepareizā virzienā. Ņemot vērā, ka minētais indikators nav būtiski uzlabojies, ir sajūta, ka vērtējuma pamatā ir drīzāk ierastā skepse, nevis reālās situācijas atspoguļojums.

Pēteris Krīgers, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības priekšsēdētājs

Iedzīvotāju atbildes uz pētījuma jautājumiem kārtējo reizi parāda milzīgo plaisu starp valdību un valsts varas institūcijām un „vienkāršajiem” pilsoņiem. Pirmie nesatricināmi uzskata, ka viņi ir paši gudrākie, skaistākie un izdarīgākie, otrie par viņiem domā tieši pretējo!

Diemžēl šie viedokļi publiskajā telpā nesatiekas, tāpēc katra puse dzīvo pēc saviem noteikumiem. Tas savukārt kavē valsts ekonomisko attīstību, padara nestabilu sociālo sistēmu un neveicina integrāciju, kā arī palielina iedzīvotāju - aktīvā darbaspēka - emigrāciju.

Saeimas un valdības nevēlēšanās un nespēja risināt valsts iedzīvotājiem aktuālus jautājumus - novērst bezdarbu un atrisināt demogrāfiskās problēmas, panākt finansējuma pārdali par labu veselības aprūpei, izglītībai un zinātnei, kultūrai – iekšēji var novest pie sociālā sprādziena, kurā kārtību un uzvedības samērīgumu diemžēl nevarēs garantēt arodbiedrības un vismazāk jau nu politiskās partijas.

Steidzami ir jāveic strukturālās reformas valsts pārvaldē un politiskajā sistēmā, lai atgūtu kontroli par valstī notiekošajiem procesiem.

Prof. Gundars Ķeniņš – Kings, Latvijas Zinātņu akadēmijas ārzemju loceklis

Jaunākā „DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultāti parāda stabilu un samērā pozitīvu ainu. Tā var kļūt spožāka, sasniedzot augstāku Latvijas eksporta līmeni, bet var pazemināties arvien asākās konkurences dēļ pasaules tirgos. Sagaidu, ka – kaut vai ar lēnu inovāciju pieaugumu – Latvijā stāvoklis tomēr uzlabosies.

Lielākais iedzīvotāju pesimisma avots joprojām ir sociālā kapitāla augstais deficīts. Latvijā valda neticība labākai nākotnei, neapmierinātība ar valdības darbu, un ir vāja savstarpējā sadarbšanās. Progress patiesībā balstās uz neliela skaita augsti kvalificētu uzņēmēju pleciem.

Nepietiek ar pirmajām bezdelīgām, kas veicina nodokļu ieņēmumus un, šķiet, arī mazliet paātrina korupcijas apkarošanu. Abās jomās jāpaātrina darbi, kas ceļ tautas optimismu un uzticību. Risks ir tas, ka atbalsts saimnieciskai izaugsmei var aizkļīst pie „draugiem”, tādēļ labākais valsts atbalsts joprojām ir politiski neitrāli ieguldījumi pētniecībā un izglītībā.

Uldis Osis, Latvijas Zinātņu akadēmijas korespondētājloceklis, SIA „Konsorts” padomes priekšsēdētājs

Kopējā sabiedrības noskaņojuma indeksam ir tendence pieaugt jau kopš 2009. gada rudens. Šīs tendences sākums aptuveni sakrīt ar finanšu krīzes smagākā posma beigām. Indeksam gan ir raksturīga visai liela nestabilitāte un vairāki jūtami krituma periodi. Lielākā „pauze” vērojama 2010. gada otrajā pusē un 2011. gada sākumā, kad iedzīvotāji skaudri izjuta valsts budžeta izdevumu samazinājuma sekas, strauji pieauga arī bezdarba līmenis. Savukārt 2011. gada laikā bezdarba līmenis pakāpeniski samazinājās, un tas pozitīvi ietekmēja arī iedzīvotāju noskaņojumu un indeksa kāpumu.

Taču kopš pērnā rudens atkal vērojamas visai nenoteiktas un nemanāmas indeksa svārstības – ja neliela noskaņojuma uzlabošanās ir identificējama, tā tomēr ir tikko jaušama. Arī šajā gadījumā ir pamats domāt par visai ciešu saistību ar nodarbinātību. Proti, bezdarba līmenis 2011. gada laikā un šī gada sākumā nedaudz samazinājies, taču joprojām tas saglabājas relatīvi augstā divciparu līmenī.

Jāpiebilst, ka nodarbinātības līmenis nav bijis vienīgais iedzīvotāju noskaņojumu ietekmējošais faktors. Daudzos gadījumos publiskajā un privātajā sfērā darba vietas tika saglabātas, taču būtiski samazināts atalgojums vai citādi pasliktinājušies darba apstākļi.

Tagadnes vērtējuma indeksam pēdējo mēnešu laikā ir neliela tendence uzlaboties. Taču tā ir ļoti svārstīga, kas liecina par būtisku nedrošības sajūtu.

To pastiprina aina nākotnes vērtējuma indeksā, kas kopš 2010. gada rudens svārstās vienā un tajā pašā līmenī. Tas liecina, ka vairākums respondentu nav pilnībā noticējuši 2011. gada laikā vērojāmās ekonomiskās attīstības tendences noturībai ilgtermiņā un arī ne prognozēm par sagaidāmo situācijas tālāko uzlabošanos.

Katrīna Ošleja, „Talentor Latvija” direktore, personāla atlases speciāliste

„DNB Latvijas barometra” pētījums balstās uz to, kādi ir cilvēku viedokļi, nevis reālā situācija valstī. Līdz ar to var drīzāk veikt secinājumus par cilvēku uztveres psiholoģiskajiem aspektiem, nevis izvērtēt situāciju valstī un reālos faktus. Jāsecina, ka iedzīvotāju noskaņojums, salīdzinot ar laika periodu no 2009. gada līdz 2011. gadam, ir uzlabojies un kļuvis pozitīvāks. Tas, protams, priecē, jo, vērtējot kopējo situāciju valstī, sabiedrība pakāpeniski kļūst optimistiskāka. Taču izbrīna, ka respondenti drīzāk pozitīvi vērtē ekonomisko situāciju valstī, bet ne savas ģimenes materiālo stāvokli. Iespējams, iedzīvotāji nesasaista valstī esošo ekonomisko situāciju ar savu personisko situāciju - „manai ģimenei iet tikai sliktāk, bet citiem noteikti ir labāk”.

Tikmēr priecē, ka iedzīvotāji iespējas atrast labu darbu vērtē arvien pozitīvāk. Turklāt varu arī apstiprināt, ka brīvo darba vietu skaits pēdējo gadu laikā ir palielinājies.

Veiko Spolītis, politologs, Rīgas Stradiņa universitātes lektors

Procentuālie uzlabojumi pozitīvā virzienā ir vienkārši izprotami, jo pārvaldes veids, kas Latvijā darbojās līdz 2009. gada martam, ir atstājis savas sekas. Latvijas iedzīvotāju vērtējumu varētu dēvēt par veselīgu skepsi, jo cilvēki tradicionāli netic politiķu solītajam, kamēr neredz solīto reformu augļus. Proti, tas, ka pēc Eiropas Savienības mērogā lielākā ekonomiskā krituma Latvijā tika ievēlēts labējo tautsaimniecisku politiku pārstāvošs vairākums Saeimā, norāda, ka iedzīvotājus nepārliecināja kreisu tautsaimniecisku politiku piedāvājums un viņi saprata, ka izglītības, policijas un veselības reformas augļus nevar sniegt uzreiz – tā, ap pusdienlaiku.

Tas, ka Latvija ir Pasaules Tirdzniecības organizācijas un Eiropas Savienības dalībniece, dod valsts tautsaimniecībai noteiktas priekšrocības, bet arī ierobežo “tradicionālo politiķu” manevra iespējas. No vienas puses, tas dod iespēju kreisi noskaņotiem politiķiem nepamatoti visās nelaimēs vainot starptautisko finanšu institūciju savvērestību, tai pašā laikā aizmirstot līdz 2009. gada martam valdījušo politiku nekoncekventu un pretrunīgo rīcību, kura noveda līdz „Parex” un faktiski arī „Latvijas Krājbankas” bankrotiem. No otras puses, labējo politiku nodokļu politikas manevra iespējas ir ierobežotas, pateicoties stratēģiskajam lēmumam līdz 2014. gada 1. janvārim ieviest eiro.

Ja Latvijas tradicionālajos eksporta tirgos nenotiks lieli satricinājumi, varam prognozēt skeptiski piesardzīgo iedzīvotāju uzticēšanās pieaugumu sev un valstij, kuram būs jāatspoguļojas arī konsekvētā valdošās koalīcijas tiesiskuma nostiprināšanas rīcībā.

Pēteris Strautiņš, DNB bankas ekonomikas eksperts

Marts nav bijis izcilākais mēnesis Latvijas vēsturē, taču tik smagus triecienus kā februārī sabiedrības noskaņojums nesaņēma. Degvielas cenas pārsniedza latu, un tas bija viens no visvairāk apspriestajiem notikumiem šajā mēnesī. Taču psiholoģiskās robežšķirtnes pārsniegšana acīmredzot nebija tik emocionāli nomācoša kā valodas referenduma perioda pārkarsētā retorika. Arī laika apstākļi strauji uzlabojās. Tādēļ divus mēnešus uz leju slīdējusī kopējās situācijas attīstības vērtējuma līkne diezgan jūtami pakāpās uz augšu.

Tikmēr ģimenes materiālā stāvokļa vērtējums būtiski pasliktinās jau otro mēnesi pēc kārtas. Tam iemesls varētu būt gan degvielu cenu kāpums, gan lielie apkures rēķini. Pēdējo reizi šis indekss tik stipri samazinājās 2011. gada sākumā, kad stājās spēkā budžeta konsolidācijas ietvaros veiktā nodokļu palielināšana. Vispārējā tendence no 2009. gada rudens gan bijusi augšupejoša, un jādodomā, ka tā turpināsies nākamajā pētījumā, jo ekonomikas izaugsme Latvijā arī turpinās. Turklāt saņemtie operatīvie dati par nozaru dinamiku liek domāt, ka arī darba tirgū patlaban notiek uzlabojumi. Lai gan pastāv uzskats, ka bezdarbs Latvijā galvenokārt samazinās emigrācijas dēļ, radīto darbavietu skaits kopš krīzes zemākā punkta saskaņā ar dažādiem datu avotiem bijis robežās no 40 līdz pat 70 tūkstošiem. Nav šaubu, ka šogad darbavietu skaits turpinās augt.

Bez lielas sajūsmas, tomēr pakāpeniski pašreizējā ekonomikas stāvokļa vērtējums martā sasniedzis augstāko punktu kopš 2008. gada vasaras. Tātad vismaz daļēji respondenti nošķir īslaicīgas savas finansiālās situācijas svārstības no kopējās lietu virzības.

Ieva Strode, tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centra „SKDS” sociālo un politisko projektu direktore

2012. gada martā apritēja pilni četri gadi, kopš tika uzsākti „DNB Latvijas barometra” pētījumi. Salīdzinot indikatorus šajā laikā periodā, redzams, ka 2012. gadā gandrīz visu indikatoru vidējie rādītāji ir labāki nekā iepriekšējos gados. Protams, ir izņēmumi, piemēram, vērtējot pašreizējo ģimenes finansiālo situāciju un laba darba atrašanas iespējas, 2008. un 2009. gadā šajos indikatoros vērtējums bijis labāks. Tomēr arī šeit pēdējā gada laikā vērtējums ir kopumā pozitīvāks nekā otrajā gadā – tas ir, periodā no 2009. gada aprīļa līdz 2010. gada martam.

Interesanti, ka, salīdzinot arī atsevišķu indikatoru (valsts ekonomiskā situācija un tās prognozes, kā arī valdības darbs) zemākās un augstākās vērtības minētajā periodā, kritiskāki vērtējumi sniegti 2008. gada nogalē un 2009. gada sākumā, bet pozitīvāki rādītāji vērojami 2011. gada pēdējā ceturksnī. Izņēmums ir pašreizējā ekonomiskā situācija, par ko vērtējumi vēl nav atgriezušies 2008. gada jūlija līmenī.

Mazliet atšķirīga situācija vērojama, analizējot iedzīvotāju vērtējumu savas mājsaimniecības ekonomiskajai situācijai – viskritiskākais vērtējums bijis 2009. gada jūnijā, kad vēsturisko minimumu (-27.3) sasniedza noskaņojums, ka ģimenei pēc gada ekonomiskajā ziņā varētu kļāties labāk, un septembrī, kad viszemāko punktu sasniedza vērtējums pašreizējai ģimenes materiālajai situācijai (-38.2) un iespējām atrast labu darbu (-78.6). Interesanti, ka abiem pēdējiem indikatoriem vēsturiski augstākais vērtējums ticis sniegts vēl 2008. gadā.

Tikmēr vidējās indikatoru vērtības jaunākajā „DNB Latvijas barometrā” vēl nav sasniegušas pirmajā gadā novērotās. Tiesa, ir arī laba ziņa: optimisms par ģimenes materiālo situāciju analizētajā periodā vēl nekad nav bijis tik augsts kā šī gada februārī (+2), un arī šī indikatora vidējās vērtības pēdējos divos gados ir bijušas augstākas nekā pirmajos divos gados.

Ligita Šmeile, Komercizglītības centra valdes priekšsēdētāja, Latvijas Personāla vadīšanas asociācijas valdes locekle

Salīdzinot jaunākā „DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultātus ar februārī veikto pētījumu, var novērot visai nenozīmīgas izmaiņas, un nav arī pamata kādām būtiskām atšķirībām, jo nav noticis nekas tāds, kas varētu būtiski ietekmēt iedzīvotāju noskaņojumu. Turklāt sabiedrības viedokli par ekonomisko situāciju valstī un tās attīstības perspektīvām, kā arī par valdības darbu un tamlīdzīgām jomām viena mēneša ietvaros nav iespējams izmainīt. Interesantāk uz šiem rādītājiem ir paskatīties salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, un tad var saskatīt arī izmaiņas.

Kopējais sabiedrības noskaņojums šādā griezumā ir jūtami uzlabojies, kas var tikt skaidrots ar ekonomiskās situācijas vērtējumu Latvijā, - ir samazinājies to respondentu skaits, kuri situāciju vērtē kā ļoti sliktu un sliktu. Turklāt biežāk tiek pausts viedoklis, ka ekonomiskā situācija valstī ir viduvēja. To var skaidrot gan ar valdības sludinātajām krīzes pārvarēšanas pazīmēm, gan ar to, ka varonīgi esam iegājuši Starptautiskā Valūtas fonda uzraudzībā īstenotās budžeta sabalansēšanas „finiša taisnē”, gan arī ar jūtami lielāku aktivitāti mazumtirdzniecībā, ar ko sastopas vairāk vai mazāk ikviens iedzīvotājs.

Savukārt attiecībā uz situācijas pozitīvas attīstības iespējām gan valsts ekonomikas, gan ģimenes materiālā stāvokļa uzlabošanās ziņā pat gada griezumā sabiedrības viedoklī nav būtisku pozitīvu izmaiņu, vai arī tās ir ļoti niecīgas. Tas ir arī saprotams, proti, ja paskatāmies plašāk – kaut vai uz vairāku Eiropas valstu ekonomisko situāciju, kas var būtiski ietekmēt pasaules ekonomiskos procesus, tai skaitā arī Latvijas izaugsmi. Līdz ar to pagaidām lielam optimismam, skatoties nākotnē, nav pamata, un to lielā mērā katrs aptaujas dalībnieks novērtē, skatoties uz sava ģimenes budžeta pieauguma iespējām, darba tirgus piedāvājumu un iespējamo attīstību.

III DAĻA –DARBA TIRGUS

Galvenie rezultāti

Kā liecina „DNB Latvijas barometra” Nr.47 dati, svarīgākais kritērijs darba tirgū iedzīvotājiem ir atalgojums – 74% minēja atalgojumu kā galveno faktoru, lai kādu darbu uzskatītu par labu, 79% iedzīvotāju vecumā no 18 līdz 61 gadam norādīja, ka tas būtu galvenais kritērijs, ja būtu jāizvēlas starp vairākiem darba piedāvājumiem, un 61% dotu priekšroku mazkvalificētam, bet labāk apmaksātam darbam, nevis kvalificētam darbam par mazāku samaksu. Mazāk nekā puse aptaujas dalībnieku puda viedokli, ka darbu var uzskatīt par labu, ja tas ir interesants, tur ir labi darba apstākļi un organizēšana, labi kolēģi, iespējas veidot karjeru u.tml. Savukārt sociālās garantijas kā vienu no galvenajiem kritērijiem darba izvēlē norādīja mazāk nekā 2/5 iedzīvotāju vecumā no 18 līdz 61 gadam (38%). Nedaudz vairāk nekā puse iedzīvotāju par efektīvāko veidu darba atrašanai uzskata neformālo kanālu izmantošanu (53%). Darba sludinājumus, aktīvu pieteikšanos, NVA starpniecību vai darbā iekārtošanās firmu pakalpojumus respondenti par efektīvākajiem veidiem uzskatīja ievērojami retāk. Jāpiebilst, ka par galveno iemeslu, kāpēc cilvēki necenšas atrast darbu, iedzīvotāji visbiežāk minēja neticību tam, ka Latvijā iespējams atrast labu darbu.

- Jautāti, kādi, viņuprāt, ir galvenie faktori, lai kādu darbu uzskatītu par labu, lielākā daļa iedzīvotāju teica, ka galvenais kritērijs ir labs atalgojums (74%). Citi faktori nosaukti ievērojami retāk: 48% kā nozīmīgu faktoru atzīmēja to, vai darbs ir interesants, 37% - labus darba apstākļus, 31% - labus kolēģus utt.
- Augsts atalgojums ir arī galvenais kritērijs, kas noteiktu iedzīvotāju izvēli, ja viņiem būtu jāizvēlas starp vairākiem darba piedāvājumiem (79% respondentu vecumā no 18 līdz 61 gadam). Otra nozīmīgākā lieta ir sociālās garantijas (38%), bet aptuveni 1/4 minēja ērtu atrašanās vietu (27%), labākus, elastīgākus darba apstākļus (26%) un amata, pienākumu atbilstību specialitātei un zināšanām (25%).
- Arī situācijā, ja būtu jāizvēlas starp kvalificētu darbu par mazāku samaksu un mazkvalificētu par lielāku samaksu, vairāk nekā puse iedzīvotāju vecumā no 18 līdz 61 gadam (61%) dotu priekšroku mazkvalificētam darbam ar augstāku atalgojumu.
- Lūgti norādīt visefektīvāko veidu, kā atrast darbu, iedzīvotāji visbiežāk atzīmējuši neformālos kanālus (ar radu, draugu, paziņu starpniecību) (53%).
- Kā galvenos iemeslus, kāpēc cilvēki nemaz nemeklē un necenšas atrast algotu darbu, iedzīvotāji visbiežāk minēja neticību tam, ka Latvijā var atrast pieņemamu darbu (45%). To, ka cilvēki nemeklē darbu, jo ir izdevīgāk iztikt no pabalstiem, nevis piedāvātās algas, atzīmēja 37%, bet nedaudz retāk atzīmēti tādi faktori kā grūtības izbraukāt līdz darba vietai (35%), atbilstošu prasmju un izglītības trūkums (34%), nevēlēšanās un neprasme strādāt (33%), psiholoģiski iemesli (32%), kaitīgi ieradumi (31%) un informācijas trūkums par brīvajām darba vietām (30%).
- Raksturojot, cik lieliem jābūt ienākumiem uz vienu ģimenes locekli, lai pašreiz varētu iztikt, vidējā nosauktā summa ir Ls364. Salīdzinot ar 2010.gadu, vidējais rādītājs ir nedaudz pieaudzis – pirms diviem gadiem iedzīvotāji vidēji uzskatīja, ka uz vienu ģimenes locekli viņiem būtu jābūt Ls334, lai varētu iztikt.
- Atbildot uz jautājumu, kādu iemeslu dēļ viņi pārtrauca strādāt iepriekšējā darba vietā, visbiežāk (27%) iedzīvotāji norādīja, ka tā tika likvidēta vai darbs bija uz noteiktu laiku. Nedaudz vairāk nekā 1/10 atzīmēja, ka aizgāja pensijā (15%), kā arī pārtrauca strādāt iepriekšējā darba vietā atalgojuma (14%) vai personisku iemeslu dēļ (13%).

Prioritātes darba izvēlē

Kas, Jūsaprāt, ir 3 galvenie faktori, lai kādu darbu uzskatītu par labu darbavietu?

2012.gada 16.marts - 28.marts, N=1001 Latvijas iedzīvotājs

*Kategorijā „Cits faktors” minēti: „cieņa pret darbiniekiem” (minēts 2 reizes); „sociālās garantijas” (minēts 2 reizes); „attīstība - augošs uzņēmums” (minēts 1 reizi); „darbs ir vērtīgs cilvēcei” (minēts 1 reizi); „drošības tehnikas ieviešana” (minēts 1 reizi); „lai varētu strādāt pēc specialitātes” (minēts 1 reizi); „stabilitāte” (minēts 1 reizi); „tuvu dzīves vieta” (minēts 1 reizi).

Jautāti, kādi, viņuprāt, ir galvenie faktori, lai kādu darbu uzskatītu par labu, lielākā daļa iedzīvotāju teica, ka galvenais kritērijs ir labs atalgojums (74%). Citi faktori starp trim svarīgākajiem nosaukti ievērojami retāk. Aptuveni puse aptaujas dalībnieku atzīmēja, ka viens no būtiskākajiem faktoriem ir tas, vai darbs ir interesants (48%). Nedaudz retāk par būtiskiem kritērijiem labai darbavietai uzskatīti labi darba apstākļi (darba telpas, darba rīki, darba stundas) (37%) un labi kolēģi (31%). 24% par nozīmīgu faktoru uzskatījuši labas iespējas veidot karjeru, un vēl 22% teikuši, ka labu darbu raksturo laba darba organizēšana. Salīdzinoši reti par galvenajiem faktoriem, lai kādu darbu varētu saukt par labu, aptaujātie uzskatījuši labu uzņēmuma tēlu sabiedrībā (6%) un labu uzņēmuma augstāko vadītāju (4%). Jāpiebilst, ka atbilde „labs tiešais vadītājs” atzīmēta salīdzinoši biežāk (18%). Jāatgādina, ka, kā liecina „DNB Latvijas barometra” Nr.47 dati, vairākums aptaujāto uzskata, ka iespējas Latvijā labu darbu šobrīd atrast ir sliktas (70%).

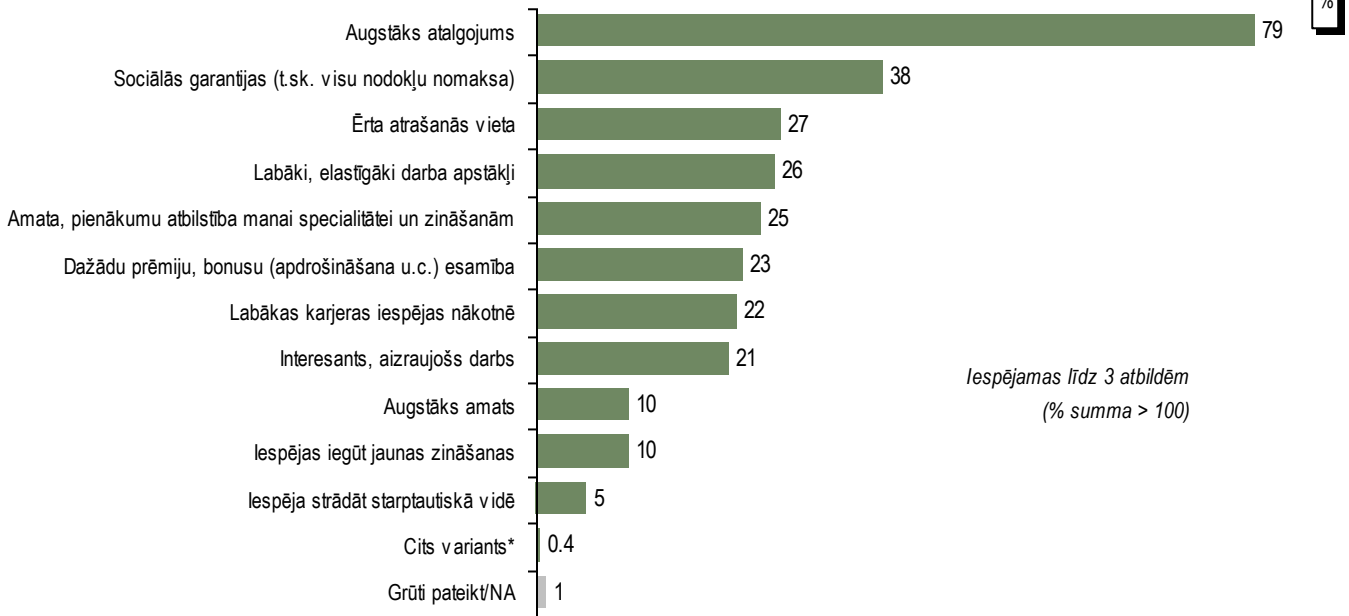
Kas, Jūsaprāt, ir 3 galvenie faktori, lai kādu darbu uzskatītu par labu darbavietu?

Latvijas iedzīvotāji

Arī 2010.gadā iedzīvotājiem tika jautāts par galvenajiem faktoriem, lai kādu darbu varētu uzskatīt par labu darbavietu. Analizējot izmaiņas, vērojams, ka šogad biežāk nekā iepriekš iedzīvotāji par nozīmīgiem faktoriem uzskatījuši to, vai darbs ir interesants (33% 2010.gadā un 48% 2012.gadā) un vai ir labi kolēģi (attiecīgi 18% un 31%). Savukārt nedaudz retāk norādīts uz labu atalgojumu (79% 2010.gadā un 74% 2012.gadā) un labiem darba apstākļiem (44% un 37%).

Ja Jums būtu jāizvēlas starp vairākiem darba piedāvājumiem, kas būtu 3 galvenie kritēriji, kas noteiktu Jūsu izvēli?

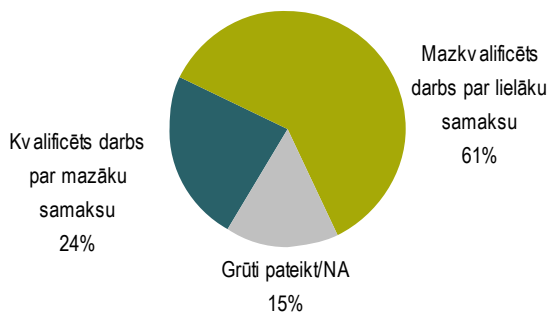

2012.gada 16.marts - 28.marts, N=787 Latvijas iedzīvotāji vecumā no 18 līdz 61 gadam (ieskaitot)

*Kategorijā "Cits variants" minēts: "labi kolēģi, kolektīvs" (minēts 2 reizes); "iespēja savienot darbu ar atpūtu" (minēts 1 reizi).

Kā liecina pētījuma dati, augsts atalgojums ir arī galvenais kritērijs, kas noteiktu iedzīvotāju izvēli, ja viņiem būtu jāizvēlas starp vairākiem darba piedāvājumiem – to kā vienu no svarīgākajiem faktoriem atzīmēja 79% aptaujāto vecumā no 18 līdz 61 gadam. Otra nozīmīgākā lieta, pēc iedzīvotāju domām, ir sociālās garantijas (38%). Aptuveni 1/4 iedzīvotāju vecumā no 18 līdz 61 gadam norādīja, ka būtisks kritērijs būtu ērta atrašanās vieta (27%), labāki, elastīgāki darba apstākļi (26%) un amata atbilstība viņu specialitātei un zināšanām (25%). Mazliet retāk iedzīvotāji teikuši, ka viņu izvēli par labu vienai vai otrai darbavietai noteiktu dažādu prēmiju un bonusu esamība (23%), labākas karjeras iespējas nākotnē (22%), kā arī tas, vai darbs ir interesants (21%). Salīdzinoši retāk situācijā, kad būtu jāizvēlas starp vairākiem darba piedāvājumiem, iedzīvotāji priekšroku dotu darbam, kur varētu ieņemt augstāku amatu (10%), iegūt jaunas zināšanas (10%) vai strādāt starptautiskā vidē (5%).

Ja Jums būtu jāizvēlas - kvalificēts darbs par mazāku samaksu vai mazkvalificēts par lielāku samaksu, ko Jūs izvēlētos?

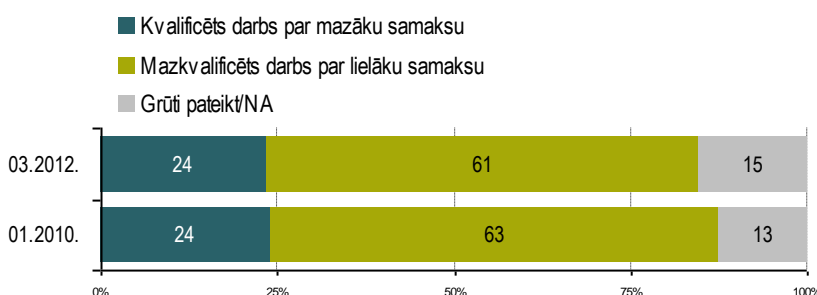

2012.gada 16.marts - 28.marts, N=787 Latvijas iedzīvotāji vecumā no 18 līdz 61 gadam (ieskaitot)

Lielāka darba samaksa aptaujātajiem šķitusi prioritāra, arī izvēloties, vai viņi gribētu strādāt mazkvalificētu darbu par lielāku samaksu vai kvalificētu darbu par mazāku samaksu. 61% iedzīvotāju vecumā no 18 līdz 61 gadam atzina, ka labprātāk strādātu darbu, par ko maksā vairāk. Pretēju viedokli puda 24%.

Ja Jums būtu jāizvēlas - kvalificēts darbs par mazāku samaksu vai mazkvalificēts par lielāku samaksu, ko Jūs izvēlētos?

2010. un 2012.gada aptauju datu salīdzinājums

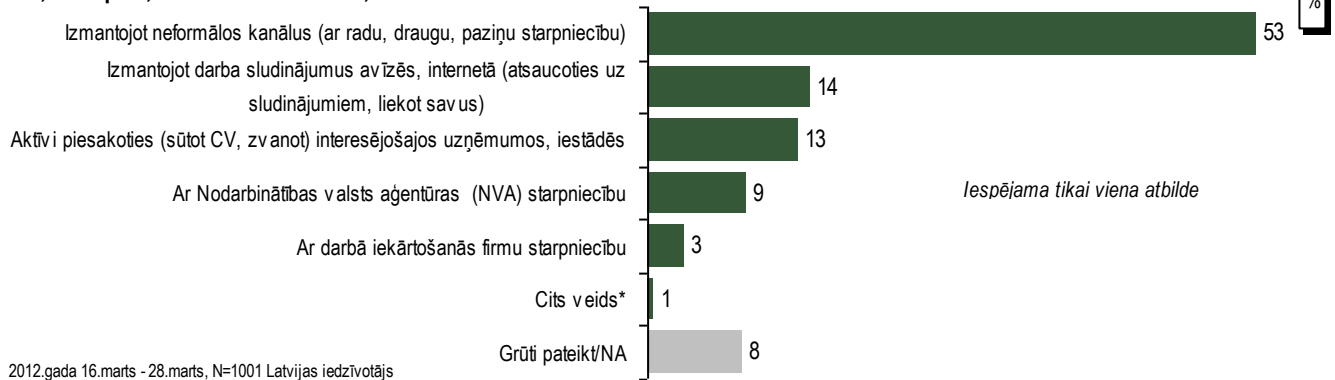

Latvijas iedzīvotāji vecumā no 18 līdz 61 gadam (ieskaitot)

Šāds jautājums iedzīvotājiem tika uzdots arī 2010.gada janvārī. Salīdzinot ar 2010.gada datiem, aptaujāto viedoklis nav būtiski mainījies. Tiesa, to, ka izvēlētos mazkvalificētu darbu pat, ja par to maksā vairāk, iedzīvotāji šogad atzīmējuši nedaudz retāk (2010.gadā: 63%, 2012.gadā: 61%).

Uzskati par darba meklēšanu

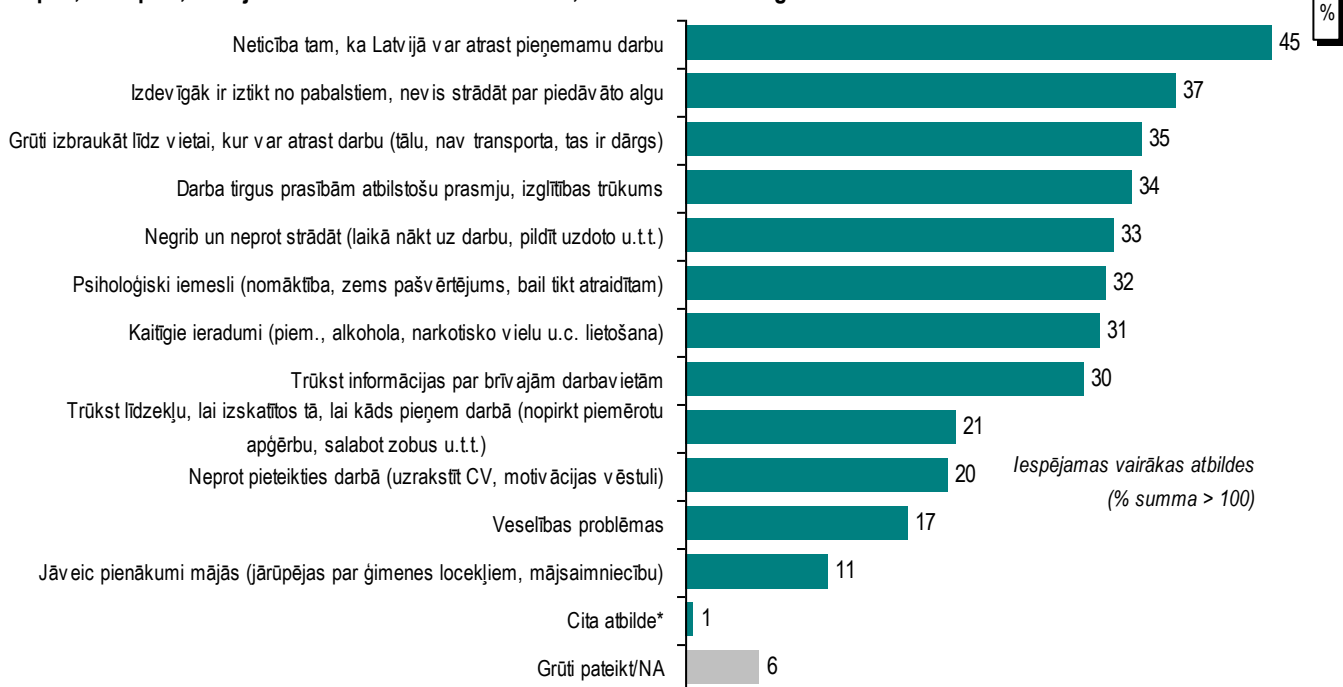
Kas, Jūsuprāt, ir efektīvākais veids, kā atrast darbu?

*Kategorijā "Cits veids" minēts: "uzsākt uzņēmējdarbību" (minēts 2 reizes); "veiksme, laimes spēle" (minēts 1 reizi); "vispirms sameklēt prakses vietu un pēc tam censties palikt tur strādāt" (minēts 1 reizi).

Paužot viedokli par to, kāds, viņuprāt, ir efektīvākais veids, kā atrast darbu, nedaudz vairāk nekā puse aptaujāto teica, ka vislabāk darbu var atrast, izmantojot neformālos kanālus (ar radu draugu, paziņu starpniecību) (53%). Citas atbildes minētas ievērojami retāk. Aptuveni vienlīdz bieži iedzīvotāji teikuši, ka efektīvākais veids, kā atrast labu darbu, ir izmantot darba sludinājumus avīzēs, internetā (14%) un aktīvi piesakoties interesējošajos uzņēmumos, iestādēs (13%). Vēl nedaudz retāk par efektīvāko veidu uzskatīta darba meklēšana ar NVA starpniecību (9%), bet visretāk aptaujātie teikuši, ka vislabāk darbu var atrast ar darbā iekārtošanās firmu starpniecību (3%).

Kāpēc, Jūsuprāt, Latvijā daudzi cilvēki nemaz nemeklē, necenšas atrast algotu darbu?

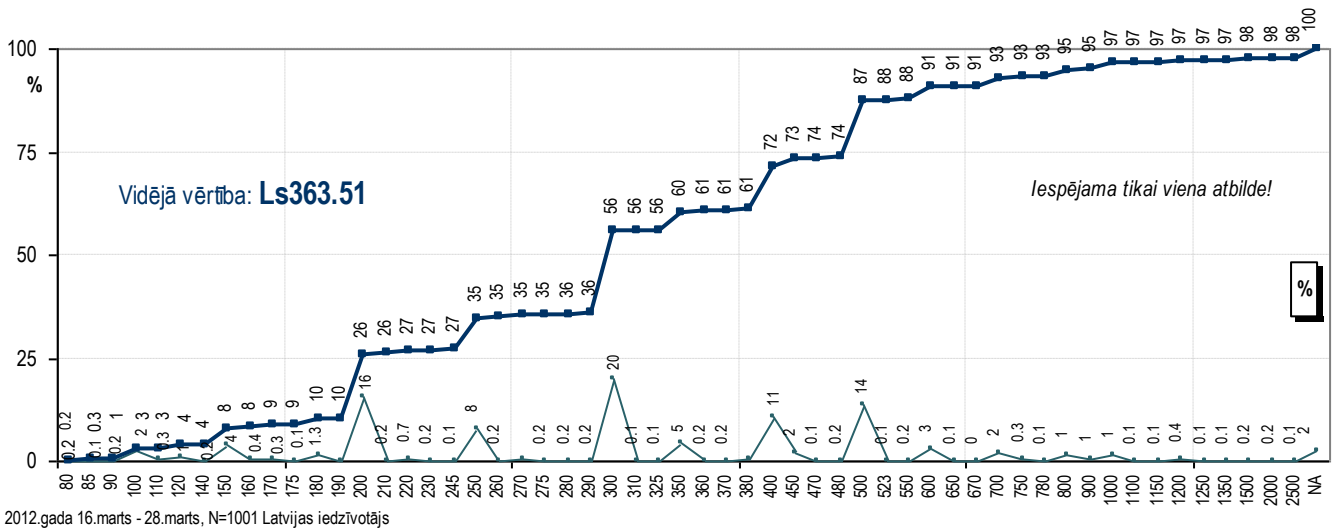

*Kategorijā "Cita atbilde" minēts: "informācija par darba iespējām nav patiesa; NVA nepārbauda informāciju par uzņēmumiem" (minēts 1 reizi); "nav garantiju, ka darbs tiks pilnībā apmaksāts un vai būs normāla alga, lai varētu izdzīvot" (minēts 1 reizi); "nav stimula strādāt, ja valdības pārstāvjiem tiek apmaksāts viss, bet tautai jādzīvo no mazumiņa" (minēts 1 reizi); "nav ticības, ka darba devēji izpildīs to, ko sola" (minēts 1 reizi); "valodas barjera - paši vadītāji runā krievu valodā" (minēts 1 reizi); "vilšanās darba tirgū Latvijā - nestabilitāte" (minēts 1 reizi).

Iedzīvotājiem lūdza arī raksturot, kāpēc, viņuprāt, Latvijā daudzi cilvēki nemaz nemeklē, necenšas atrast algotu darbu. Nedaudz biežāk nekā citus iemeslus aptaujātie atzīmēja neticību, ka Latvijā ir iespējams atrast pieņemamu darbu (45%). Aptuveni 1/3 teica, ka cilvēki necenšas meklēt darbu, jo izdevīgāk iztikt no pabalstiem, nevis strādāt par piedāvāto algu (37%), ir grūti izbraukāt līdz vietai, kur var atrast darbu (35%), nav darba tirgus prasībām atbilstošu prasmju un izglītības (34%), negrib un neprot strādāt (33%), kā arī psiholoģisku iemeslu dēļ (32%). Gandrīz tikpat bieži atzīmēts arī tas, ka cilvēki darbu nemeklē kaitīgu ieradumu dēļ (31%), kā arī informācijas par brīvajām darba vietām trūkuma dēļ (30%). Savukārt salīdzinoši retāk minēti tādi iemesli kā līdzekļu trūkums, lai izskatītos tā, lai kāds pieņem darbā (21%). Visretāk par iemesliem, kāpēc cilvēki nemeklē darbu, aptaujātie minējuši veselības problēmas (17%) un to, ka jāveic pienākumi mājās (11%).

Nepieciešamais ienākumu līmenis

Cik lieliem ienākumiem uz vienu ģimenes locekli mēnesī (pēc nodokļu nomaksas) vajadzētu būt Jums, Jūsu ģimenei, lai pašreiz varētu iztikt?

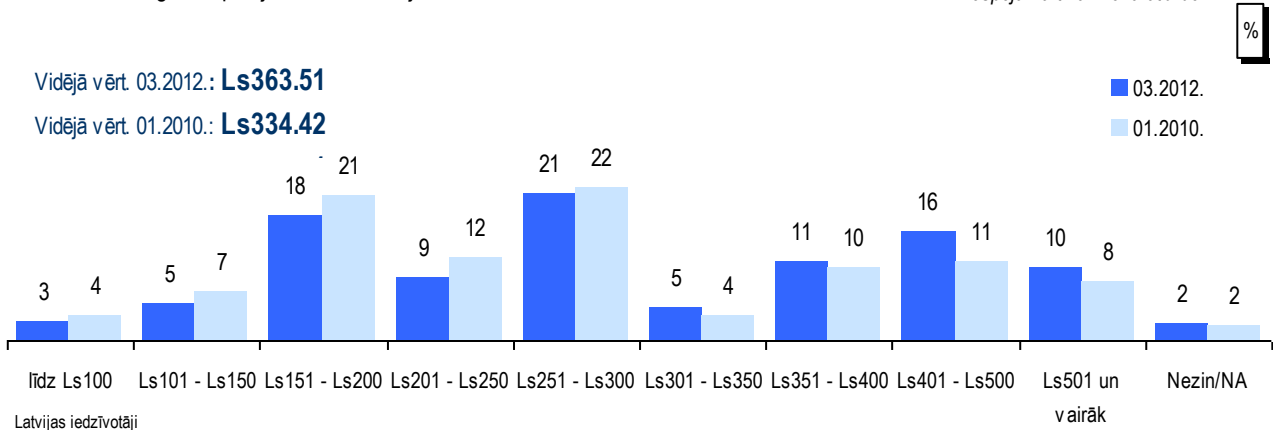

Raksturojot, cik lieliem jābūt ienākumiem uz vienu ģimenes locekli, lai pašreiz varētu iztikt, iedzīvotāji minējuši summas no Ls80 līdz Ls2500. Jāpiebilst, ka 8% norādīja summu līdz Ls150, bet 10% - vairāk nekā Ls500. Vidējais rādītājs ir Ls364, bet visbiežāk ir minēta summa Ls300 (20%).

Cik lieliem ienākumiem uz vienu ģimenes locekli mēnesī (pēc nodokļu nomaksas) vajadzētu būt Jums, Jūsu ģimenei, lai pašreiz varētu iztikt?

2010. un 2012.gada aptauju datu salīdzinājums

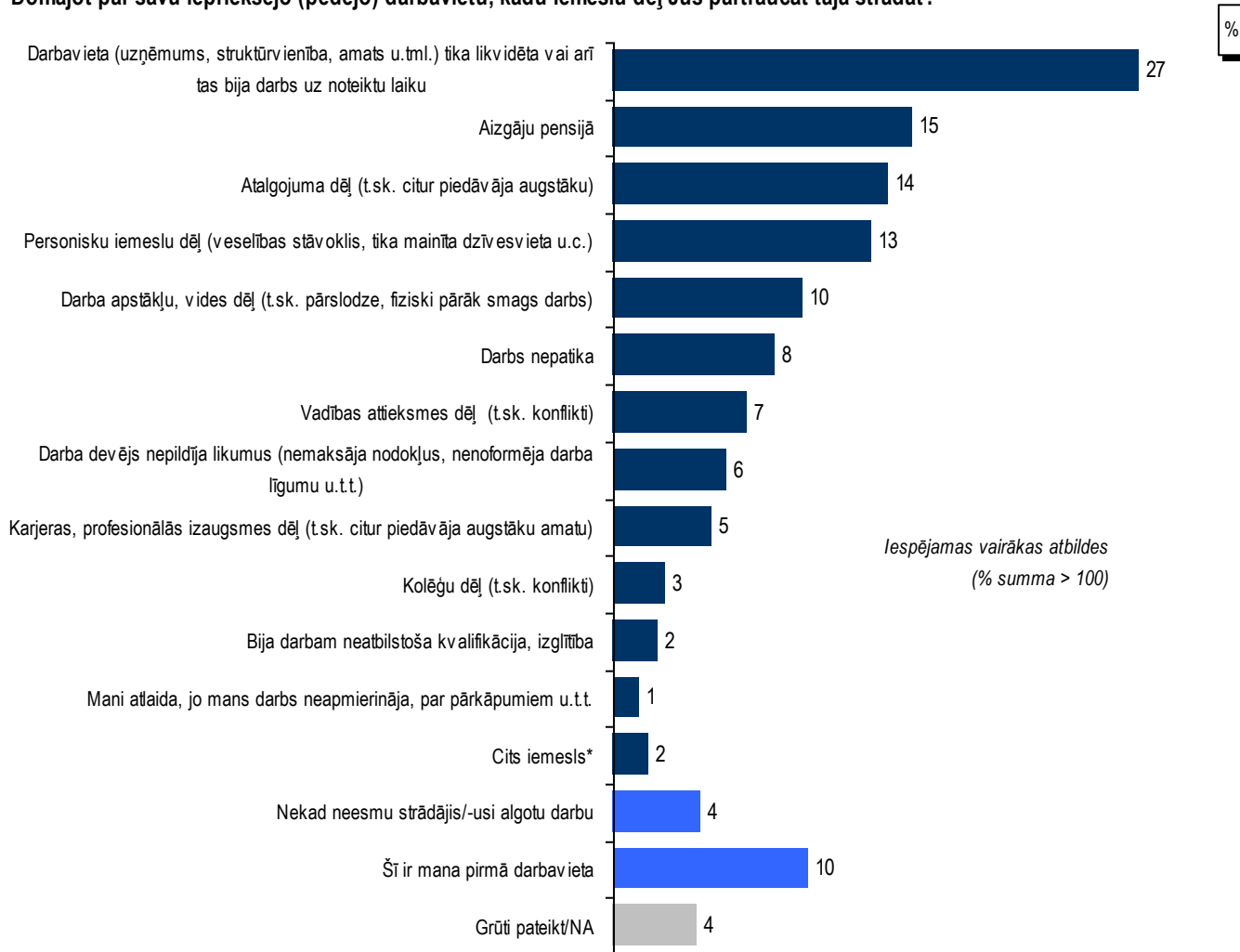
iespējama tikai viena atbilde!

Līdzīgs jautājums Latvijas iedzīvotājiem tika uzdots arī 2010.gadā. Kā redzams, divu gadu laikā nosauktā summa ir pieaugusi: ja 2010.gadā tie bija Ls334, tad 2012.gadā – jau Ls364.

Iemesli darba pārtraukšanai

Domājot par savu iepriekšējo (pēdējo) darbavietu, kādu iemeslu dēļ Jūs pārtraucāt tajā strādāt?

2012.gada 16.marts - 28.marts, N=1001 Latvijas iedzīvotājs

*Kategorijā "Cits iemesls" minēts: "aizgāju dekrēta/ bērna kopšanas atvaļinājumā" (minēts 8 reizes); "samazinājās darba apjoms" (minēts 2 reizes); "atradu labāku darbu" (minēts 1 reizi); "cits uzņēmums pārvilināja pie sevis" (minēts 1 reizi); "gribēju sākt strādāt privātajā sektorā" (minēts 1 reizi); "man bija savs uzņēmums, kuru pārdevu" (minēts 1 reizi); "manas darba vietas firmu pārpirka citi" (minēts 1 reizi); "uzsāku savu biznesu" (minēts 1 reizi); "valsts vairs neatļāva strādāt pensionāriem" (minēts 1 reizi).

Lūgti raksturot, kādu iemeslu dēļ viņi pārtrauca strādāt savā iepriekšējā darba vietā, visbiežāk aptaujātie teikuši, ka strādāt pārtrauca, jo darbavieta tika likvidēta vai arī tas bija darbs uz noteiktu laiku (27%). Nedaudz retāk minēti tādi iemesli kā aiziešana pensijā (15%), atalgojums (14%) vai personiski iemesli (13%). Savukārt visretāk aptaujātie teikuši, ka no darba aizgājuši konfliktu dēļ (3%), tādēļ, ka bija darbam neatbilstoša kvalifikācija, izglītība (2%), kā arī to, ka tikuši atlaisti, jo viņu darbs neapmierināja (1%).

IV DAĻA – EKSPERTU KOMENTĀRI PAR DARBA TIRGU

Aldis Baumanis, Dr.ped., Biznesa augstskolas „Turība” valdes priekšsēdētāja vietnieks

Izvērtējot iedzīvotāju viedokli par dažādiem darba tirgus aspektiem, jāsecina, ka sabiedrībā valda salīdzinoši zema ieinteresētība sevis izglītošanās. Jautāti, kādi ir galvenie faktori, lai kādu darbu uzskatītu par labu, tikai 17% respondentu atzīmējuši iespēju darba procesā gūt jaunas zināšanas. Turklāt vairums respondentu (61%) izvēlētos strādāt mazkvalificētu darbu, ja par to saņemtu lielāku samaksu. Kopumā tas liecina par joprojām zemu izglītības prestižu sabiedrībā. Situācijai nemainoties, sabiedrības izglītības nepietiekamais un neatbilstošais līmenis var būtiski bremsēt valsts ekonomisko un sociālo attīstību nākotnē. Signāls, ka šādas briesmas pastāv, jau ir manāms atbildēs uz jautājumu, kāpēc Latvijā daudzi cilvēki nemaz necenšas atrast algotu darbu, - 34% aptaujāto norādījuši darba tirgum atbilstošu prasmju un izglītības trūkumu, bet 33% - negribēšanu un neprasmī strādāt.

Kopumā „DNB Latvijas barometra” pētījums vēlreiz apstiprina viedokli, ka sabiedrības izglītības jautājumi un izglītības nepieciešamība valsts sociāli ekonomiskajā attīstībā nav līdz galam novērtēta. Tādēļ ir nepieciešami ne vien jauni un plašāki pētījumi, bet vēl vairāk analīzes un pārdomu, kā to izskaidrot sabiedrībai un kā sekmēt, lai sabiedriskā doma būtu orientēta uz nepieciešamību iegūt darba tirgus prasībām atbilstošu izglītību. Cilvēki, kuriem šāda izglītība būs un kuri būs pārliecināti par savām iespējām, optimistiskāk raudzīsies nākotnē un kopumā pozitīvāk vērtēs gan savas, gan visas valsts ekonomiskās iespējas.

Maranda Behmane, Centrālās statistikas pārvaldes Sociālās statistikas departamenta direktore

Martā veiktais „DNB Latvijas barometra” pētījums sniedz detalizētu informāciju par galvenajiem iemesliem, kāpēc daļa cilvēku nemaz nemeklē un necenšas atrast algotu darbu. Rezultāti liecina, ka darba devējiem būs sarežģīti viņus iesaistīt darba tirgū, jo 37% aptaujāto atzīmējuši, ka izdevīgāk ir iztikt no pabalstiem, nevis piedāvātās algas. Tikmēr 34% aptaujāto norāda, ka daudziem nav atbilstošu prasmju un izglītības, bet 33% - ka „ilgstošie” bezdarbnieki nevēlas un neprot strādāt.

Pētījums apstiprina arī Centrālās statistikas pārvaldes Darbaspēka apsekojumā iegūto informāciju – populārākā darba meklēšanas metode ir radnieku, draugu un paziņu iztaujāšana. Turklāt pārsteidz salīdzinoši nelielais respondentu skaits, kuri darbu nepieciešamības gadījumā meklētu ar Nodarbinātības valsts aģentūras starpniecību, – tikai 9%.

Agnese Bičevska, Latvijas Bankas ekonomiste

Nepārsteidz, ka jautāti, kādi ir galvenie faktori, lai kādu darbu uzskatītu par labu, vairums respondentu kā prioritāru kritēriju norādījuši atalgojumu. Tomēr gribētos, lai arī sociālās garantijas (tostarp visu nodokļu nomaksa), kas atzīmētas gandrīz divreiz retāk, būtiski neatpaliktu. Tas norāda uz savas nākotnes ilgtspējīgāka plānojuma trūkumu. Gribas teikt – padomājiet taču arī par drošāku rītdienu! Šādas plānošanas trūkumu apliecina arī zemais iedzīvotāju uzkrājumu līmenis Latvijā. Jācer, ka, sarūkot bezdarba līmenim, sociālo garantiju vērtējums uzlabosies. Pretējā gadījumā ir grūti valstiski risināt ēnu ekonomikas problēmas un nodrošināt godīgu konkurenci un finanšu stabilitāti gan privātā, gan valstiskā mērogā.

Interesanti, ka, vērtējot, kādēļ Latvijā daudzi cilvēki nemaz nemeklē un necenšas atrast algotu darbu, līderpozīciju ieņem neticība tam, ka Latvijā vispār iespējams atrast pieņemamu darbu. Jāatzīst, ka nereti gan šis arguments tiek minēts kā attaisnojums pašu kūtrumam. Tomēr bezdarba līmenis joprojām ir samērā augsts, tādēļ nenoliedzami aktuāla ir darbinieku prasmju un kvalifikācijas atbilstība pieprasījumam darba tirgū. Turklāt raksturojot, kādēļ cilvēki necenšas un nemeklē darbu, iedzīvotāji atzīmē arī citus būtiskus aspektus - iespēju iztikt tikai ar pabalstiem, transporta problēmas, informācijas trūkumu utt. Interesanti, ka teju trešā daļa respondentu atzīmē arī negribēšanu un neprasmī strādāt, psiholoģiskos iemeslus un kaitīgos ieradumus. Tomēr jāņem vērā, ka jautājums tika uzdots visiem respondentiem kopējās situācijas raksturošanai, nevis tieši bezdarbniekiem, tādēļ tā drīzāk uzskatāma nevis par paškritiku, bet skepsi attiecībā uz līdzpilsoņu motivāciju.

Elīna Egle, Valsts prezidenta ekonomikas, uzņēmējdarbības un nodarbinātības padomniece

Darbaspējīgo iedzīvotāju nespēja „saredzēt” darbavietu, kur realizēt savas prasmes un zināšanas, kā arī samierināšanās ar pabalsta saņēmēju statusu apliecina, ka sabiedrība ir pārāk maz informēta par uzņēmumu darbu, par nacionālo „čempionu” attīstības plāniem, nozaru un starpnozaru uzņēmumu sadarbību, kā arī jaunu uzņēmumu veidošanos.

Apstrādes rūpniecībā, loģistikā un informācijas tehnoloģiju sektorā ir daudz pozitīvu norišu, ko apliecina nozaru asociāciju un pašvaldību vadītāji Valsts prezidenta augsta līmeņa grupā investīciju piesaistē. Tomēr šīs informācijas trūkums iedzīvotājiem ne tikai liedz pieņemt lēmumu iesaistīties darba tirgū, bet arī apgrūtina iespējas formālā un neformālā ceļā apgūt nepieciešamās prasmes kā pieaugušajiem, tā arī jauniešiem.

Jauniešiem labs ceļvedis atbilstošas profesijas izvēlē ir biedrības “Jauniešu konsultācijas” portāls prakse.lv, bet Nodarbinātības valsts aģentūrai jāpilnveido karjeras konsultācijas, padarot tās praktiskākas, balstītas uz reālo situāciju uzņēmumos. Tāpat jāatzīst, ka dzīvojam laikā, kad darba tirgū ir cilvēki, kuri par savu sapņu profesiju uzņēmējdarbību savulaik nespēja pat iztēloties. Tas liek ar īpašu izpratni raudzīties uz uzņēmēju prestižu sabiedrībā, novērtēt uzdrošināšanos un iniciatīvu radīt produktus un veidot darbavietas. Sapņus par savu uzņēmumu, saimniecību jāļauj sapņot arī jauniešiem. Turklāt minētos sapņus “izmēģināt” ar skolēnu mācību firmu starpniecību jau šodien palīdz biedrība “Junior Achievement of Latvia”, bet valstisks atbalsts izglītības sistēmai uzņēmējspēju veicināšanas ziņā ir nākotnes ekonomikas attīstības priekšnoteikums.

Mihails Hazans, Latvijas Universitātes Ekonomikas un vadības fakultātes profesors

„DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultāti liecina, ka vairums respondentu iespējas atrast labu darbu Latvijā vērtē kā sliktas. Iedzīvotāju vērtējums ir nedaudz labāks nekā pirms gada, kad šis rādītājs sasniedza 83%, bet lepoties ar to vēl nav iemesla. Jāatzīst – tas diezgan labi saskan arī ar citu pētījumu rezultātiem. Jaunu informāciju par to, kā iedzīvotāji vērtē situāciju darba tirgū, var iegūt no patērētāju un uzņēmumu konjunktūras (jeb tā dēvētā ekonomikas sentimenta) ikmēneša aptaujām. Pētījuma rezultāti martā liecina, ka to respondentu skaits, kuri uzskata, ka bezdarba līmenis tuvāko 12 mēnešu laikā pieaugs, ir krietni lielāks nekā to iedzīvotāju īpatsvars, kuri tic bezdarba samazinājumam. Starpība (ap 14 procentpunktiem) ir stabila jau piecus mēnešus pēc kārtas, bet, salīdzinot ar pagājušā gada aprīli (kad šī starpība bija 21 punkts), rezultāti uzrāda tikai nelielu uzlabojumu. Savukārt aptaujāto rūpniecības, pakalpojumu un mazumtirdzniecības uzņēmumu vidū tādu, kas paredz nodarbinātības pieaugumu, ir par 7 līdz 10 procentpunktiem vairāk nekā to, kas pauž pretējo uzskatu. Vēl optimistiskāk noskaņoti ir būvniecības nozares uzņēmumi (pozitīvo un negatīvo atbilžu bilance sasniedza 36 punktus). Salīdzinot ar situāciju pirms gada, noskaņojums rūpniecībā ir līdzīgs, pakalpojumos un tirdzniecībā - nedaudz optimistiskāks un tikai būvniecībā - krietni labāks.

Medijos bieži nākas lasīt vai dzirdēt, ka uzņēmēji nevar atrast piemērotus darbiniekus. Tomēr apsekojumi neapstiprina, ka tā ir tipiska vai bieži sastopama situācija: darbaspēka trūkumu kā saimniecisko darbību ierobežojošu faktoru aprīlī minēja vien 7% uzņēmumu apstrādes rūpniecībā, 6% - pakalpojumu sektorā un 4% - mazumtirdzniecībā. Tikai būvniecībā šis indikators (26%) dod vairāk cerību darba meklētājiem.

Savukārt pēc Eurobarometra 2011. gada decembrī veiktās aptaujas datiem, 70% no strādājošiem Latvijā tic, ka viņi saglabās savu darbu nākamā 12 mēnešu laikā. Tas ir būtisks noskaņojuma uzlabojums, salīdzinot ar 2010. gada oktobri, kad šādu pārliecību pauda tikai 56% respondentu. Tomēr 28% nodarbināto, kuri nav pārliecināti par sava darba „drošumu”, ir līdzvērtīgs rādītājs kā Rumānijā, Spānijā, Polijā un Bulgārijā. Daudz pesimistiskāk noskaņoti darba ņēmēji ir tikai Lietuvā, Slovākijā un Kiprā (37-40%), kā arī Grieķijā (51%). Šeit ir vērts atzīmēt, ka noskaņojums ne vienmēr precīzi atspoguļo situāciju darba tirgū - piemēram, Rumānijā, Polijā un Kiprā bezdarba līmenis bija un joprojām ir krietni zemāks nekā Latvijā. Igaunijā, Īrijā un Portugālē pesimistu īpatsvars bija 21-22% robežās, Lielbritānijā - 14%, Čehijā, Dānijā un Nīderlandē - 10%, bet Austrijā, Vācijā, Zviedrijā un Somijā – tikai 6-8%.

Eurobarometra aptaujā strādājošajiem tika jautāts arī par viņu izredzēm atlaišanas gadījumā atrast jaunu darbu turpmāko sešu mēnešu laikā. Tikai nedaudz vairāk kā puse (53%) Latvijas respondentu tic vai drīzāk tic, ka tas būtu iespējams, bet 44% respondentu netic šādai iespējamībai. Lai gan arī šajā ziņā noskaņojums ir labāks nekā 2010. gada oktobrī, to nevar uzskatīt par optimistisku. Arī citur Eiropas Savienībā jauna darba atrašanas izredzes cilvēki vērtē daudz piesardzīgāk nekā izredzes saglabāt pašreizējo darbu. Tomēr Latvijas iedzīvotāji uz kopējā fona šķiet pārāk lieli optimisti, jo darba atrašanas perspektīvas viņi vērtē tikpat augstu (vai vēl augstāk) kā Lielbritānijas, Slovēnijas, Rumānijas, Polijas un Francijas iedzīvotāji, taču šajās valstīs bezdarba līmenis ir 7,5 un 10 procentu robežās salīdzinājumā ar mūsu 15% (Darbaspēka apsekojuma rezultāti 2011. gada 4. ceturksnī, pārrēķināti pēc Tautas skaitīšanas datiem).

Pievēršoties citiem „DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultātiem, kā labu ziņu gribu izcelt to, ka teju puse respondentu (par 15 punktiem vairāk nekā 2010. gada janvārī) min interesantu darbu kā vienu no "labas darbavietas" īpašībām. Tas, ka tikai 21% respondentu minēto faktoru ierindojuši starp trim galvenajiem kritērijiem, izvēloties starp vairākiem iespējamiem darba piedāvājumiem, nemaz neapgaž iepriekšējo atzinumu, jo vēl 25% respondentu starp kritērijiem atzīmējuši darba atbilstību savai specialitātei un zināšanām, kas visticamāk pārklājas ar "interesanta darba" jēdzienu (šāds atbilstības kritērijs netika piedāvāts jautājumā par to, kas ir "labs darbs").

Savukārt kā sliktu ziņu var atzīmēt to, ka tāpat kā pirms diviem gadiem vairāk nekā 60% respondentu vajadzības gadījumā dotu priekšroku mazkvalificētam darbam par lielāku samaksu, nevis kvalificētam darbam par mazāku samaksu. Tas, protams, liecina, ka Latvijas tirgū piedāvātā darba samaksa par kvalificēto darbu vienkārši ir pārāk zema.

Valts Kalniņš, Sabiedriskās politikas centra „Providus” pētnieks, Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Politikas zinātnes studiju nodaļas docents

Daudziem Latvijas iedzīvotājiem nauda ir galvenais. Vismaz – kad runa ir par darba tirgu. Tādējādi izpaužas relatīva trūcīguma mentalitāte. Ievērojama daļa „DNB Latvijas barometra” respondentu varētu pieciest gan nejaukus kolēģus, gan priekšniekus, ja vien algas dienā būtu gaidāma gana liela kompensācija. Kaut gan grūti pateikt, kādas būtu atbildes uz līdzīgiem jautājumiem citās valstīs, šķiet, ka aptaujas rezultāti apliecina neapstrīdamu materiālo vērtību dominanci mūsu sabiedrībā. Tiesa gan, varam pieņemt, ka lielai daļai no tiem, kuri atalgojumu uzskata par pirmo prioritāti, nemaz nav tiešas pieredzes labi apmaksātā, taču citādi nepatīkamā darbavietā. Līdz ar to nav arī plaši pieredzēts fenomens, kas pazīstams straujas attīstības valstīs, kur caurmēra atalgojums pieaug, taču laimes sajūta mazinās, jo ceļš uz materiālo labklājību izrādījies pārāk prasīgs.

Līga Karlovska, SIA „KMS BUSINESS PARTNERS” valdes locekle un HR biznesa partnere

Interesanti, ka, jautāti, cik lieliem vajadzētu būt ienākumiem uz vienu ģimenes locekli mēnesī (pēc nodokļu nomaksas), lai patlaban varētu iztikt, vislielākās summas minējuši jaunieši vecumā no 18 līdz 24 gadiem (382,36 lat), savukārt vismazākās – vecumā no 45 gadiem (summas variē no 335,44 līdz 366,38 latiem). Tāpat pamatnodarbošanās griezumā visvairāk līdzekļu nepieciešams vadītājiem (527,03 lat), kuriem seko skolēni un studenti (ar līdzekļiem vidēji 425,42 latu apmērā).

Tas liecina par jauniešu ambīcijām jeb prasībām pret dzīves kvalitāti salīdzinājumā ar vecāka gadagājuma respondentu vēlmēm. Vai šajā jautājumā jauniešiem varam ko pārnest? Es domāju, ka drīzāk otrādi, jo kurš gan cits mūs novērtēs, ja to nedarīsim paši?! Tāpat mums aizvien skaidrāk jāapzinās un jābeidz slēpties no patiesības, ka dzīvojam materiālā pasaulē, kur finansiālai labklājībai ir ļoti liela nozīme. Bez finansiālas labklājības mūsu sociālajiem mērķiem nav ne mazākās iespējas tikt īstenotiem.

Savukārt, vērtējot, kādas ir iespējas atrast labu darbu Latvijā, kopējais iedzīvotāju noskaņojums ir ļoti pesimistisks – 70,4% respondentu uzskata, ka tās ir sliktas. Tikmēr diezgan izteikta atšķirība parādās starp dažādu izglītības līmeņu respondentiem. Aptaujātie ar augstāko izglītību uzskata, ka labu darbu Latvijā atrast ir vieglāk, nekā aptaujātie ar vidējo, vidējo speciālo izglītību vai pamatizglītību. Relatīvi visoptimistiskāk noskaņoti respondenti vecuma grupā no 25 līdz 34 gadiem.

Norādot galvenos kritērijus, ja iedzīvotājiem būtu jāizvēlas starp vairākiem darba piedāvājumiem, kā arī raksturojot, kas vispār tiek uzskatīts par labu darbu, visās vecuma grupās gandrīz vienlīdz svarīgs faktors ir labs atalgojums. Savukārt jauniešiem salīdzinājumā ar citām vecuma grupām nākamie svarīgākie faktori ir augstāks amats, iespēja strādāt starptautiskā vidē, labākas karjeras iespējas nākotnē, iespēja iegūt jaunas zināšanas un interesants darbs. Tikmēr vecuma grupās no 45 līdz 54 gadiem un no 55 līdz 74 gadiem svarīgākie faktori ir elastīgāka darba organizācija, labi darba apstākļi, sociālās garantijas (tostarp visu nodokļu nomaksa), ērta atrašanās vieta, labi kolēģi un labs tiešais vadītājs. Šīs atbildes vēl vairāk akcentē jau iepriekš minēto, ka Latvijas jaunieši ir ambiciozi, ar augstākām prasībām pret dzīvi, kā arī zinātkāri un vērsti uz sasniegumiem karjerā.

Savukārt kopējais pesimistiskais iedzīvotāju skatījums par iespējām Latvijā atrast labu darbu kontrastē ar tik bieži no darba devējiem dzirdēto apgalvojumu, ka ir grūti atrast labus darbiniekus vai speciālistus. Kādēļ rodas šī plaisa starp piedāvājumu un pieprasījumu? Kā vienu no izskaidrojumiem redzu prasības pret dzīves kvalitāti, kas būtiski atšķiras jauniešiem un vecākās paaudzes pārstāvjiem, kur pirmie visticamāk ir darba ņēmēji, bet otrie – darba devēji. Otrs faktors – darba devēji nav gatavi pietiekami daudz investēt darbinieku apmācībā, baidoties, ka darbinieks „neatpelnīs” ieguldītos līdzekļus. Tiesa gan, likums šajā jautājumā ir nelabvēlīgs darba devējiem, nosakot to, ka „izdevumus, kas saistīti ar profesionālo apmācību vai kvalifikācijas paaugstināšanu, sedz darba devējs” (Darba likuma 96. pants). Tādējādi darba devējam nav tiesību noteikt, ka darbiniekam apmaiņā pret mācību apmaksu ir pienākums nostrādāt attiecīgajā darba vietā konkrētu periodu, citādi darbiniekam jāatlīdzina apmācību izdevumi. Šādi Darba likums, it kā aizstāvēt darbinieku intereses, faktiski kaitē darba devējiem.

Salīdzinot minētos vērtējumus ar atbildēm uz jautājumu par to, kādu iemeslu dēļ tika pārtraukts strādāt iepriekšējā darba vietā, parādās pretrunas – faktiski galvenie iemesli, ko atzīmējuši jaunieši vecuma grupā no 18 līdz 24 gadiem un respondenti vecuma grupā no 25 līdz 34 gadiem, ir atalgojums (tostarp iespēja citur saņemt vairāk), vadības attieksme, konflikti un likumu pārkāpumi no darba devēja puses (nemaksāja nodokļus, nenoformēja darba līgumu u.c.).

Kā atceramies, pirmajos jautājumos tādi faktori kā labs vadītājs un sociālās garantijas bija svarīgāki vecāka gada gājuma respondentiem. Jaunieši, kuriem nav reālas darba pieredzes, izdarot savus vērtējumus par potenciālo darba vietu, balstās uz pieņēmumiem, kuri nav pamatoti ar viņu iepriekšēju reālu darba pieredzi. Tas noteikti jāņem vērā gan pašiem jauniešiem, izvērtējot darba piedāvājumus, gan arī atlases speciālistiem, pieņemot darbā jauniņus bez iepriekšējas darba pieredzes.

Jāpiebilst, lai arī atalgojums ir būtiskākais faktors, tomēr darbinieku apmierinātība ar darbu sastāv no ļoti daudziem faktoriem. Tas jāskata kā komplekss jautājums, kur katrs atsevišķs faktors nespēj pietiekami motivēt darbinieku strādāt darba vietā ilgstoši. Ir taču naivi iedomāties, ka varam maksāt lielu algu un tāpēc likt darbiniekam darīt gandrīz jebko un gandrīz jebkurā laikā, - jo mēs taču labi maksājam! No personiskās pieredzes varu teikt, ka ļoti lielu neapmierinātību darbiniekos rada slikti vai neatbilstoši darba apstākļi, nepieciešamās tehnikas trūkums kvalitatīvai darba pienākumu izpildei, pārāk liela darba

slodze – gan fiziska, gan garīga pārslodze, - neadekvāti darba grafiki, disbalanss starp darbu un privāto dzīvi un vissvarīgākais faktors – netaisnības sajūta, kas var rasties visdažādāko iemeslu dēļ, piemēram, pietiekamas komunikācijas vai caurspīdīgas atalgojuma sistēmas trūkuma dēļ.

Manuprāt, patlaban Latvijā, atlasot jaunus darbiniekus, netiek pievērsta pietiekami liela nozīme sadarbības jautājumam starp darbinieku un vadītāju. Šis ir ļoti nozīmīgs faktors, kas nosaka apmierinātību ar darbu. Tas faktiski arī redzams „DNB Latvijas barometra” rezultātos – diezgan liels skaits respondentu izšķīrušies pārtraukt darba attiecības tieši nesaskaņu un konfliktu ar vadību dēļ. Lai šo jautājumu risinātu, pirmkārt, darba devējiem atlasē procesā jāizvērtē minētais aspekts vai atlasē veikšana jāuztic profesionāļiem savā jomā, kas piešķir nozīmi vadītāju un darbinieku attiecībām. Otrkārt, ļoti bieži Latvijā netiek pietiekami novērtētas vadītāja amatam nepieciešamās zināšanas, kompetence un rakstura iezīmes. Ne jau ikviens labs darbinieks, speciālists vai eksperts savā jomā var kļūt par vadītāju. Ļoti bieži praksē ir gadījumi, kad vadītāja amatu iegūst darbinieki bez atbilstošas izglītības un pieredzes. Tas var izrādīties ļoti smagi gan pašam jaunajam vadītājam, gan arī viņa padotajiem. Bieži sastopamies ar uzskatu, ka „vadītājs” ir skaists tituls, kamēr patiesībā tas ir ļoti smags darbs, kas uzliek atbildību gan par sava darba, gan visas komandas darba izpildi, finanšu rezultātu sasniegšanu, padotajiem darbiniekiem u.tml. Šo darbu nevar veikt cilvēks bez attiecīgas sagatavotības.

Tikmēr, izvērtējot, kāds ir efektīvākais veids, lai atrastu darbu, jaunieši, salīdzinot ar citām vecuma grupām, visbiežāk izmanto darba sludinājumus avīzēs, internetā, kā arī aktīvi piesakās interesējošajās darba vietās, paši sūtot CV un zvanot attiecīgajiem uzņēmumiem. Turpretim vecāka gada gājuma respondenti uzskata, ka efektīvākais veids, kā atrast darbu, ir izmantot neformālos kanālus – ar radu, draugu un paziņu starpniecību.

Pēc manām domām, vecāka gada gājuma cilvēkiem ir grūtāk prezentēt sevi, savas zināšanas un profesionālās iemaņas oficiālās darba intervijās. Mūsu mentalitāte un audzināšana ir vieni no faktoriem, kas nosaka mūsu pašvērtējumu, pārliecību par savām spējām, un jauniešiem tā ir daudz augstākā līmenī. Tāpat ļoti daudz atkarīgs no atlasē speciālistu kompetences. Manuprāt, bieži vien neprofesionāli veicot personāla atlasē, kompetentiem speciālistiem un potenciāli labiem darbiniekiem tiek liegta iespēja darbu iegūt tikai tādēļ, ka, piemēram, CV nav noformēts atbilstoši standartiem, cilvēks intervijas laikā ir uztraucies, neprot izcelt savas labākās īpašības u.tml. Tādos gadījumos ļoti svarīga ir darbinieka, kurš veic personāla atlasē, pieredze, spēja novērtēt cilvēka personības īpatnības, pareizi izvirzīt prasības vakantajam amatam (manuprāt, visbiežākais kļūšanas akmens) un spēt „izvilkt” no kandidāta viņa labākās īpašības, tajā pašā laikā neaizmirstot par vāmajām pusēm, trūkumiem un iespējamiem „zemūdens akmeņiem”.

Raita Karnīte, Ekonomikas prognožu centra valdes locekle

„DNB Latvijas barometra” pētījums liecina, ka iedzīvotāju attieksme pret darbu ir samērā primitīva - svarīgākais kritērijs darba tirgū iedzīvotājiem ir atalgojums. Turklāt pētījuma rezultāti, kas liecina, ka 61% respondentu dotu priekšroku mazkvalificētam, bet labāk apmaksātam darbam, nevis kvalificētam darbam par mazāku samaksu, ir pretrunā ar vismaz formāli augsto izglītības un izglītojamo līmeni valstī un valsts orientāciju uz zinātnietilpīgu ekonomiku. Tomēr 37% respondentu darbu vērtē pēc tā apstākļiem: darba telpas, darba rīki, strādājamās stundas. Tikai 17% aptaujāto par svarīgu laba darba kritēriju uzskata iespēju mācīties, apgūt jaunas zināšanas. Tomēr priecē, ka 48% norāda – labs darbs ir interesants darbs (var būt arī radošs darbs).

Strādājošos mazāk interesē sociālās garantijas – to var skaidrot ar kolektīvo norunu neievērošanu un biežām izmaiņām sociālajā likumdošanā. Neapšaubāmi interesants secinājums iegūts par pasīvo pieeju darba meklēšanai - par galveno iemeslu, kāpēc cilvēki necenšas atrast darbu, iedzīvotāji visbiežāk minējuši neticību tam, ka Latvijā iespējams atrast labu darbu.

Jāatzīmē, ka darba tirgus analīzes rezultāti atkarīgi no aptaujāto pieredzes, ko nosaka viņu darba pieredze, profesija, izglītība, darbības nozare un citi faktori. Atbilžu sadalījums „DNB Latvijas barometra” pētījumā vedina domāt, ka atbildētāju vairākums ir bijuši zemākas kvalifikācijas strādājošie, taču šāds sadalījums atbilst nodarbinātības struktūrai kopumā, un nav pamata apgalvot, ka novērtējums neatbilstu reālajai situācijai.

Dace Kauliņa, DNB bankas Personāla pārvaldes vadītāja

Jaunākā „DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultāti liecina, ka piedāvātais atalgojums joprojām ir noteicošais faktors darba izvēlē un tikai pēc tam seko darba saturs, kas dominē valstīs ar lielāku sociālo nodrošinātību. Tas skaidrojams ar to, ka cilvēkiem nepieciešams nodrošināt savas pamatvajadzības, un šī tendence nemainīsies, kamēr valstī kopumā netiks sasniegts pietiekams dzīves līmenis. To apstiprina arī iedzīvotāju izvēle strādāt mazāk kvalificētu darbu, ja tas ir labāk atalgots, ko minējuši 61% respondenti.

Turklāt vairums respondentu norāda, ka iespējas Latvijā atrast labu darbu ir sliktas. Interesanti, ka vienlaikus mēs piedzīvojam abas tendences – ne tikai cilvēkiem ir maz ticības, ka var atrast labu darbu, bet arī uzņēmēji sūdzas, ka nevar atrast vajadzīgās kvalifikācijas darbiniekus. Lai kaut kas mainītos, abām pusēm jānāk soli pretī. Darba devējiem būtu jābūt gataviem piedāvāt elastīgāku darba laiku, iespēju strādāt no mājām un citus nestandarta risinājumus. Jāņem vērā, ka 26% 2012.gada aprīlis

respondentu kā vienu no galvenajiem kritērijiem, izvēloties darbu, minējuši tieši labākus un elastīgus darba apstākļus. Tikmēr darba ņēmējiem jābūt gataviem vajadzības gadījumā īrēt dzīvesvietu darba tuvumā vai mērot lielāku attālumu līdz darbam.

Vaicāti, kāds ir efektīvākais veids, lai atrastu darbu, tikai 14% respondentu minējuši, ka izmanto darba sludinājumus avīzēs un internetā. Iemesls, kāpēc ir grūti atrast darbu izmantojot minēto veidu, ir tas, ka segmentā, kurā tiek publicēti sludinājumi, darba piedāvājumu skaits ir ievērojami mazāks nekā kandidātu skaits. Tāpēc lielais vairums interesentu vispār netiek uzaicināti uz darba intervijām. Turklāt vēl viena problēma ir neatbilstība starp piedāvājumu un pieprasījumu kvalifikācijas ziņā.

Pēteris Krīgers, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības priekšsēdētājs

Pēdējo gadus laikā arodbiedrības ir neatlaidīgi atgādinājušas valdībai, ka galvenajai rūpei valstī jābūt cienīgai darba algai par cilvēka cienīgu darbu, tas ir – darbiniekam ar savu algu jāspēj nodrošināt savu un savas ģimenes locekļu labklājību.

Pašreizējā atalgojuma sistēma neveicina legālu darbu, nenodrošina motivāciju darba devējiem un darbiniekiem strādāt, deklarējot visus ieņēmumus un izdevumus, godīgi maksājot nodokļus. Ja cilvēkam, kurš algu saņem zem iztikas minimuma, no šīs summas vēl jāmaksā nodokļi, tad valsts vara, kas šādu kārtību ir ieviesusi un uztur, ir amorāla.

Nepieciešams pāriet uz progresīvo ienākumu nodokļu sistēmu, kur pirmais solis būtu ar iedzīvotāju ienākumu nodokli neapliekamā minimuma straujāka palielināšana, vismaz līdz 100 latiem 2013. gadā, panākot 60% no minimālās algas 2014. gadā un to vienādojot ar iztikas minimumu 2015. gadā.

Valsts varai jāatjauno cilvēkos ticība taisnīgumam, un tam jānotiek ne tikai vārdos, bet arī darbos. Diemžēl 11. Saeimas darbība neliecina par šo vēlmi, tāpēc arī iedzīvotāju vērtējums parlamenta un valdības darbam ir pietiekami skarbs.

Prof. Gundars Ķeniņš – Kings, Latvijas Zinātņu akadēmijas ārzemju loceklis

Iedzīvotāju lielā interese par labāku atalgojumu (74%) liecina, ka tautas materiālā labklājība, nodrošinot pamatvajadzības, ir nepietiekama. Tā tas turpināsies līdz laikam, kad būs sasniegts Eiropas Savienības vidējais labklājības līmenis, ko savukārt var sasniegt vien ar augstāku iedzīvotāju iesaisti darba tirgū. Kā liecina darba tirgus informācija (ka, piemēram, trūkst tādu vienkāršu profesiju darbinieku kā kravas automašīnu vadītāju), lai tas īstenotos, patiesībā trūkst tikai labās gribas un mācībās apgūtas kompetences.

Jānis Logins, izglītības un karjeras portāla Prakse.lv vadītājs

Jauniešiem vecumā no 18 līdz 25 gadiem ir visgrūtāk atrast darbu, tādēļ fakts, ka 70,1% jauniešu uzskata, ka darbu atrast ir grūti, un 46% jaunieši norāda, ka vislabākais veids darba atrašanai ir ar paziņu palīdzību, neizbrīna. Jaunieši ir labi informēti par Nodarbinātības valsts aģentūras pakalpojumiem un darba portāliem internetā, bet pieredzes trūkuma dēļ diemžēl nav konkurētspējīgi un darbā tiek pieņemti samērā reti.

Jaunākais „DNB Latvijas barometra” pētījums lieliski atspoguļo jauniešu noskaņojumu. Tieši jauniešu vidū ir visaugstākais bezdarba līmenis - tā īpatsvars kopējā reģistrēto bezdarbnieku vidū ir 11,8%, savukārt pēc Eurostat datiem kopējais jauniešu bezdarba līmenis Latvijā sasniedz 26%. Jāteic, tā nav tikai Latvijas, bet visas Eiropas problēma, kur jautājums par jauniešu bezdarba samazināšanu ir izvirzīts par Eiropas Komisijas prioritāti. Katrs ceturtais jauniešs Eiropā patlaban ir bezdarbnieks. Īpaši skarba situācija ir Spānijā un Grieķijā, kur jauniešu bezdarbs sasniedzis 50%. Minēto situāciju vēl vairāk saasina tas, ka 40% nodarbināto jauniešu strādā tikai pagaidu darbus. Ja situācija nemainīsies, Latvija un arī Eiropa var zaudēt veselu darbaspējīgo paaudzi!

Iesakam jauniešiem būt proaktīviem, negaidīt ne uz valdības, ne Eiropas palīdzību, bet pašiem strādāt ar sevi, cītīgi mācīties, meklēt iespējas iegūt pieredzi, izmantojot prakses un brīvprātīga darba iespējas, - tikai tā var cerēt uz panākumiem!

Anita Līce, Latvijas Darba devēju konfederācijas izglītības un nodarbinātības eksperte

Lielais algas nozīmīgums gan vērtējumā par to, kas ir labs darbs, gan izvēlē starp dažādiem darba piedāvājumiem – tas nav liels pārsteigums, taču rada bažas, cik algas apmērs patiesībā ir nozīmīgs faktors iedzīvotāju motivācijai palikt, strādāt un meklēt darbu Latvijā.

Aptaujātie norādījuši, ka vidējā summa mēnesī uz vienu ģimenes locekli, lai patlaban varētu iztikēt, ir 364 lati. Salīdzinājumam – strādājošo vidējā darba samaksa 2011. gadā (neto) bijusi 330 lati. Te nu šķiet, ka, piemēram, bērnu audzināšanai finansējuma nepietiek. Turklāt jauniešu prasības pret komforta līmeni ir augstākas nekā vecāku paaudžu cilvēku vidū. 16% jauniešu vecumā no 18 līdz 24 gadiem atzīmējuši, ka viņiem nepieciešams 501 lats mēnesī, kas ir ievērojami vairāk nekā vecāku paaudžu grupas aptaujāto vidū minētās summas. Kopumā ambīcijas nav sliktas, īpaši ņemot vērā to, ka Latvija ir iespēju zeme jauniem un apņēmīgiem cilvēkiem, par ko arī liecina fakts, ka lielāko atalgojumu Latvijā saņem 30 līdz 34 gadu 2012.gada aprīlis

veci darbinieki. Tomēr jautājums paliek atklāts - ko jaunieši ir gatavi darīt, lai saņemtu atbilstošu atalgojumu? Vai ir gatavi ieguldīt spēkus izglītībā un darba pieredzes iegūšanā, pat ja nāktos kādu laiku bez maksas darboties mācību praksē vai brīvprātīgajā darbā? Vai arī tās ir tikai nesamērīgas ekspektācijas, kas paredz vilšanos, saskaroties ar reālo nodarbinātības situāciju?

Interesanti, ka vairums iedzīvotāju par efektīvāko darba atrašanas metodi uzskata sociālos kanālus (radi, draugi, paziņas). Turklāt minētā metode tiek pieminēta biežāk nekā darba sludinājumu izmantošana, aktīva pieteikšanās interesējošajos uzņēmumos un iestādēs, darba meklēšana ar Nodarbinātības valsts aģentūras un darbā iekārtošanas firmu starpniecību.

Jāsecina, ka, pirmkārt, izglītībai ir milzīga nozīme ne tikai zināšanu, bet arī sociālo kontaktu iegūšanā. Otrkārt, ja darbu drīzāk iegūst paziņa, nevis kvalificēts speciālists, tas negatīvi ietekmē darba tirgus efektivitāti. Domāju, caurspīdīgas informācijas par darba iespējām nodrošināšana ir virziens, kurā nodarbinātības dienestiem būtu jāstrādā vairāk.

Katrīna Ošleja, „Talentor Latvija” direktore, personāla atlases speciāliste

Skaidri redzams, ka, izvēloties darbu, iedzīvotāju vidū dominē materiālie motivatori. Tas liecina, ka cilvēku pamatvajadzības vēl joprojām nav nodrošinātas, – viņi nejūtas droši, vai būs paēduši un vai būs jumts virs galvas. Sabiedrībai, kuras pamatvajadzības ir nodrošinātas, motivācija, izvēloties darbu, nav saistīta ar atalgojumu, bet gan to, vai darbs ir interesants, kādas attiecības būs ar kolēģiem un vadību u.c.

Tikmēr Latvijas iedzīvotāji praktiski atrodas uz izdzīvošanas robežas. Cilvēki ir gatavi atkāpties no karjeras izveides, pieņemot mazāk kvalificētu darbu, bet ar augstāku atalgojumu. Minēto situāciju ilustrē arī lielais daudzums cilvēku, kuri dodas peļņā uz ārvalstīm. Turklāt bieži vien šie cilvēki ir ieguvuši augstāko izglītību. Valsts investē līdzekļus izglītības sistēmā, kas ir kā caurs spainis. Tā ir bezjēdzīga situācija, jo investīcijas neatmaksājas – cilvēki iegūst augstāko izglītību, taču zināšanas netiek izmantotas. Makroekonomiskā līmenī amatpersonām vajadzētu beidzot sākt domāt, ko darīt, lai cilvēki, kuru izglītībā tiek investēti valsts līdzekļi, paliktu Latvijā un veidotu savu karjeru šeit, nevis ārvalstīs.

Interesanti, ka, identificējot faktoros, lai kādu darbu uzskatītu par laba darba vietu, 18% respondentu norāda, ka viņiem ir svarīgs labs tiešais vadītājs. Savukārt tikai 4% respondentu atzīmējuši, ka viņiem būtisks faktors ir labs uzņēmuma „augstākais vadītājs”. Ideālā situācijā vajadzētu būt otrādāk, jo augstākais vadītājs nosaka to, kāds ir un būs uzņēmums. Taču minētie rezultāti apstiprina arī citu pētījumu datus. Darbinieku attiecības ar tiešo vadību ir ļoti būtiskas, taču bieži vien tiešie vadītāji nemāk strādāt ar saviem padotajiem. Tā tiek apzīmēta par „mīksto (soft) kompetenci” - kad vadītājiem būsīm iemācījuši tikt galā ar ražošanu un finansēm, tikai tad mācīsim, kā veidot attiecības ar padotajiem.

Tikmēr, norādot efektīvāko veidu, kā atrast darbu, mazliet vairāk nekā puse aptaujāto atzīmējuši neformālos kanālus (ar radu draugu, paziņu starpniecību). Šis darba meklēšanas veids tiešām praksē ir ļoti efektīvs. Uzņēmumā parādoties jaunai vakancei, pirms sludinājuma izvietojšanas internetā vai avīzēs vadība aptaujā savus darbiniekus, vai viņu draugi, radnieki un citi pazīstami cilvēki nemeklē darbu. Tikai tad, kad tuvāko paziņu lokā netiek atrasts atbilstošs kandidāts, uzņēmuma vadība izvieto sludinājumu. Tā ir pavisam normāla un ikdienišķa situācija, jo pieņemt jaunu darbinieku ir vieglāk, ja viņa zināšanas un attieksmi pret darbu var apliecināt jau esošs darbinieks. Neformālo kanālu augstais vērtējums pētījumā atbilst reālajai darba tirgus situācijai.

Vērtējot iedzīvotāju atbildes uz jautājumu par to, kādēļ viņuprāt daudzi cilvēki nemaz nemeklē un necenšas atrast algotu darbu, jāsecina, ka aptaujāto vidū pastāv augsta neticība tam, ka Latvijā var atrast pieņemamu darbu (45%). Turklāt 37% respondentu uzskata, ka cilvēkiem daudz izdevīgāk ir iztikt no pabalstiem, nevis strādāt par piedāvāto algu. Tas ir nepamatots stereotips. Turklāt gribētu jautāt, cik daudzi no tiem cilvēkiem, kas šādi domā, paši ir „dzīvojuši” no pabalstiem? Manuprāt, tas ir diezgan smagi, un tā noteikti ir dzīvošana zem sevi cenoša cilvēka dzīves līmeņa. Savukārt 33% aptaujāto norāda, ka cilvēki negrib un neprot strādāt, kas ir sava veida problēmas novelšana uz „nezināmo” sabiedrības daļu.

Tikmēr 35% respondentu, norādot, kādēļ, viņuprāt, daudzi cilvēki nemaz nemeklē un necenšas atrast algotu darbu, atzīmējuši, ka cilvēkiem ir grūti izbraukāt līdz darba vietai. Jāsecina, ka latvieši nav elastīgi. Esmu pamanījusi – jo lielāka valsts, jo mobilāki cilvēki, kuri ir gatavi mērot lielāku attālumu līdz darbam. Tikmēr latvieši ir diezgan kūtri. Praksē redzētas situācijas, kad cilvēki no vienas Rīgas puses nav vēlējušies strādāt citā. Tā, manuprāt, nav adekvāta situācija, jo, piemēram, Ukrainā cilvēki katru dienu dodas uz darbu, pārvarot tādus attālumus kā no Rīgas līdz Daugavpilij, un viņiem tas šķiet pilnīgi normāli.

Apbēdina, ka 27% aptaujāto pārtraukuši strādāt savā iepriekšējā darba vietā, jo tā tikusi likvidēta vai arī darbs bijis uz noteiktu laiku. Minētie dati apliecina, cik milzīgu ietekmi valdības makroekonomikas politika atstāj uz darba tirgu.

Ieva Strobe, tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centra „SKDS” sociālo un politisko projektu direktore

Lai arī sabiedrības vērtējums valsts ekonomiskajai situācijai pēdējā gada laikā kļuvis labvēlīgāks, tas nav attiecināms uz priekšstatiem par darba tirgū notiekošo: joprojām vērtējums iespējām atrast labu darbu ir daudz kritiskāks nekā 2008. gada otrajā ceturksnī (tiesa, tas ir labāks nekā 2009. gadā). Jāteic gan, ka iedzīvotāji kritiski vērtē ne tikai iespējas atrast labu, bet arī 2012.gada aprīlis

pieņemamu darbu – 45% aptaujāto uzskata, ka tas ir galvenais iemesls, kādēļ daudzi cilvēki Latvijā nemaz nemeklē darbu. Nākamie biežāk minētie iemesli ir zemās algas, kas nav konkurētspējīgas ar sociālajiem pabalstiem, un problēmas nokļūt līdz darbavietai, kas minētas jau retāk.

Izvērtējot, ko iedzīvotājiem nozīmē „labs darbs”, jāteic, ka dominējošā pazīme ir neapšaubāma – liela alga. To, lai darbs būtu interesants un būtu labi darba apstākļi, starp trim galvenajiem kritērijiem minējusi mazāk nekā puse aptaujāto. Augstāks atalgojums ir arī galvenais kritērijs, izvēloties darbu. Turklāt tikai 38% aptaujāto par vienu no galvenajiem kritērijiem uzskata sociālās garantijas (tostarp visu nodokļu nomaksu), kas ir slikta ziņa valsts budžeta plānotājiem.

Ligita Šmeile, Komercizglītības centra valdes priekšsēdētāja, Latvijas Personāla vadīšanas asociācijas valdes locekle

Nepārsteidz, ka vairums respondentu kā svarīgāko kritēriju darba izvēlē minējuši atalgojumu, un šī faktora nozīme gadu gaitā pieaug. Mazkvalificēta darba izvēle ar labāku atalgojumu arī visticamāk daudziem ir piespiedu izvēle, lai nodrošinātu ģimenes un paša eksistenci. Tomēr gandrīz puse respondentu kā galveno kritēriju, lai darba vietu uzskatītu par labu, atzīmējuši to, vai darbs ir interesants, un, pēc pētījuma datiem spriežot, arī labus darba apstākļus joprojām var uzskatīt par pietiekami būtiskiem darba izvēlē. Abi minētie kritēriji joprojām spēlē būtisku lomu darbinieku motivācijā.

Tikmēr vien 38% respondentu, izvēloties jaunu darbu, par būtiskām uzskata sociālās garantijas. Tas varētu nozīmēt – ja ir iespēja saņemt lielāku algu, cilvēki no šīm garantijām ir gatavi atteikties. Daļai iedzīvotāju šādu garantiju, iespējams, nav bijis vispār. Savukārt citiem nav ticības, ka tās varētu nodrošināt, piemēram, adekvātu pensiju vecumdienās.

Attiecībā uz veidu, kā darbs tiek meklēts, uzskatu, ka lielā mērā tas atkarīgs no kandidāta kvalifikācijas un potenciāla ieņemt kādu amatu. Daudzas atlases kompānijas velta lielas pūles, lai atrastu augsti kvalificētus profesionāļus, piemēram, tādās jomās kā informāciju tehnoloģijas kandidāti jau tiek meklēti ārpus Latvijas, jo vietējie resursi ir nepietiekami. Tai pašā laikā, ja tiek meklēts pirmais darbs vai speciālists ar vidēju kvalifikāciju, paziņu ieteikums vai citi neformāli kanāli varētu būt ļoti būtiski, ko arī norāda lielākā daļa aptaujāto.

Interesanti, ka, norādot, kādēļ cilvēki nemaz necenšas atrast darbu, vairums respondentu atzīmējuši neticību tam, ka Latvijā vispār var atrast labu, pieņemamu darbu. Tuvu tam arī ierindojies viedoklis, ka ērtāk ir saņemt pabalstus, kā arī – ka daudziem ir grūtības izbraukāt līdz potenciālajai darba vietai. Pieņemtu, ka liela daļa aptaujāto, atbildot uz šo jautājumu, ņēmusi vērā savu vai savu paziņu pieredzi, un kopumā rodas iespaids, ka zināmai iedzīvotāju daļai vienkārši trūkst uzņēmības meklēt darbu. Trešdaļa respondentu kā būtisku iemeslu nespējai atrast labu darbu norādījusi arī atbilstošu prasmju un zināšanu trūkumu. Te acīmredzot ir disbalanss starp to, ko māca skolās un profesionālās kvalifikācijasursos, un tirgus pieprasījumu. Vienīgais veids, kā situāciju uzlabot, ir veikt mērķtiecīgu darba devēju aptauju par darba tirgū nepieciešamām prasmēm un nodrošināt dinamisku šo prasmju apmācību. Ir uzņēmumi, kas jau šodien sadarbībā ar mācību iestādēm gatavo savai nozarei nepieciešamos speciālistus.

Egīls Vidžups, Nodarbinātības valsts aģentūras Pakalpojumu departamenta Attīstības nodaļas vadītājs

Vērtējot respondentu sniegtās atbildes par iemesliem, kāpēc cilvēki nemaz nemeklē un necenšas atrast algotu darbu, jāsecina, ka „DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultāti saskan arī ar Nodarbinātības valsts aģentūras apkopotajiem datiem. Patlaban Latvijā tiešām ir relatīvi grūtāk atrast pieņemamu darbu, jo, salīdzinot ar pirmskrīzes laiku, ir būtiski samazinājies reģistrēto brīvo darba vietu skaits (2008. gadā to bija vairāk nekā 20 000, 2011. gada beigās – tikai nedaudz vairāk par 2500). Turklāt analizējot reģistrētās brīvās darba vietas, nereti redzama tendence piedāvāt izvirzītajām prasībām neatbilstošu atalgojumu.

Tomēr jāatzīmē, ka situācija kopumā uzlabojas un 2012. gada sākumā vērojams straujš reģistrēto brīvo vakancu pieaugums (aprīļa beigās bija reģistrēts 3600 brīvo darba vietu). Pieaugums daļēji skaidrojams ar sezonālajām svārstībām, tomēr kopumā varam runāt par augšupejošu tendenci.

Ļoti būtiska problēma, ar ko saskaras darba meklētāji, ir atbilstošu prasmju un izglītības trūkums (to atzīst arī 34% respondentu). Saskaņā ar Nodarbinātības valsts aģentūras apkopoto statistiku 2012. gada aprīlī 33% visu reģistrēto bezdarbnieku bija vecumā virs 50 gadiem, no tiem 42% ieguvuši profesionālo izglītību. Minētie skaitļi liecina, ka reģistrēto bezdarbnieku vidū ir daudz personu, kas savu profesionālo izglītību ieguvuši pirms 20-30 gadiem un mūsdienų apstākļos iegūtā profesija vairs nav aktuāla. Pozitīvas tendences ir vērojamas, ja skatāmies uz reģistrēto bezdarbnieku īpatsvaru ar augstāko izglītību, – pēdējā gada laikā vērojams šīs grupas samazinājums, kas liecina, ka cilvēkiem ar labu izglītību ilgtermiņā ir labākas iespējas iegūt pieņemamu darbu.

PIELIKUMI**„DNB Latvijas barometra” Nr.47 aptaujas tehniskā informācija**

PĒTĪJUMA VEICĒJS	Pētījumu centrs SKDS
ĢENERĀLAIS KOPUMS	Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji vecumā no 18 līdz 74 gadiem
PLĀNOTĀS IZLASES APJOMS	1000 respondenti (ģenerālajam kopumam reprezentatīva izlase)
SASNIEGTĀS IZLASES APJOMS	1001 respondenti
IZLASES METODE	Stratificētā nejaušā izlase
STRATIFIKĀCIJAS PAZĪMES	Administratīvi teritoriālā
APTAUJAS VEIKŠANAS METODE	Tiešās intervijas respondentu dzīves vietās
ĢEOGRĀFISKAIS PĀRKLĀJUMS	Visi Latvijas reģioni (116 izlases punkti)
APTAUJAS VEIKŠANAS LAIKS	No 16.03.2012. līdz 28.03.2012.

SASNIEGTĀS IZLASES SALĪDZINĀJUMS AR IEDZĪVOTĀJU STATISTIKU

	Respondentu skaits izlasē (%) pirms svēršanas	Respondentu skaits izlasē (%) pēc svēršanas	LR IeM PMLP Iedz. reģ. dati uz 07.09.2011.
KOPĀ	100.0	100.0	100.0
REĢIONS			
Rīga	32.2	31.8	31.8
Pierīga	18.2	17.5	17.5
Vidzeme	9.9	10.3	10.3
Kurzeme	12.3	13.1	13.1
Zemgale	12.6	12.3	12.3
Latgale	14.9	15.0	15.0
DZIMUMS			
Vīrieši	44.2	47.2	47.2
Sievietes	55.8	52.8	52.8
TAUTĪBA			
Latvieši	60.7	57.9	57.9
Citi	39.3	42.1	42.1
VECUMS			
18 - 24 g.v.	13.0	13.8	13.8
25 - 34 g.v.	17.6	19.7	19.7
35 - 44 g.v.	15.6	18.5	18.5
45 - 54 g.v.	20.1	19.2	19.2
55 – 74 g.v.	33.8	28.7	28.7
STATUSS			
Strādājošie	58.3	60.4	
Nestrādājošie	41.7	39.6	
IZGLĪTĪBA			
Pamata	12.4	12.5	
Vidējā, vidējā speciālā	63.3	63.6	
Augstākā	24.3	23.9	
PILSONĪBA			
LR pilsoņi	84.6	84.1	
Respondenti bez LR pilsonības	15.4	15.9	

Dati tika svērti pēc pazīmēm: reģions, tautība, dzimums, vecums.

„DNB Latvijas barometra” Nr.47 aptaujā izmantotā anketa

I DAĻA - INDIKATORI

N1. Vai, Jūsaprāt, situācija Latvijā kopumā attīstās pareizā vai nepareizā virzienā?

Pareizā	1
Nepareizā	2
Grūti pateikt/ NA	8

N2. Kā Jūs šobrīd vērtējat Latvijas valdības darbu? Vai Jūs ar to esat...

Pilnībā apmierināts	1
Drīzāk apmierināts	2
Drīzāk neapmierināts	3
Pilnībā neapmierināts	4
Grūti pateikt/ NA	8

N3. Kā Jūs novērtētu pašreizējo Latvijas ekonomikas stāvokli? Vai, Jūsaprāt, tas ir...

Ļoti labs	1
Drīzāk labs	2
Viduvējs	3
Drīzāk slikts	4
Ļoti slikts	5
Grūti pateikt/ NA	8

N4. Vai, Jūsaprāt, Latvijas ekonomikas situācija šobrīd kopumā uzlabojas, nemainās vai arī pasliktinās?

Uzlabojas	1
Pasliktinās	2
Nemainās	3
Grūti pateikt/ NA	8

N5. Domājot par Latvijas ekonomikas stāvokli pēc 12 mēnešiem, vai, salīdzinot ar pašreizējo situāciju tas, Jūsaprāt, visdrīzāk būs...

Ievērojami uzlabojies	1
Nedaudz uzlabojies	2
Nebūs mainījies	3
Drīzāk pasliktinājies	4
Ievērojami pasliktinājies	5
Grūti pateikt/ NA	8

N6. Kā Jūs novērtētu savu/ savas ģimenes pašreizējo finansiālo stāvokli? Vai, Jūsaprāt, tas ir...

Ļoti labs	1
Drīzāk labs	2
Viduvējs	3
Drīzāk slikts	4
Ļoti slikts	5
Grūti pateikt/ NA	8

N7. Domājot par Jūsu un Jūsu ģimenes materiālo stāvokli pēc 12 mēnešiem, vai, salīdzinot ar pašreizējo situāciju tas, Jūsaprāt, visdrīzāk būs...

Ievērojami uzlabojies	1
Nedaudz uzlabojies	2
Nebūs mainījies	3
Drīzāk pasliktinājies	4
Ievērojami pasliktinājies	5
Grūti pateikt/ NA	8

N8. Kādas, Jūsaprāt, šobrīd kopumā ir iespējas Latvijā atrast labu darbu? Vai, Jūsaprāt, tās ir...

Ļoti labas	1
Drīzāk labas	2
Viduvējas	3
Drīzāk sliktas	4
Ļoti sliktas	5
Grūti pateikt/ NA	8

II DAĻA – DARBA TIRGUS

R1. Kas, Jūsuprāt, ir 3 galvenie faktori, lai kādu darbu uzskatītu par labu darbavietu?

(Izsniegt kartīti R2, atzīmēt līdz 3 atbilžu variantiem!)

Labā darba organizēšana	1
Interesants darbs	2
Labas iespējas mācīties, iegūt jaunas zināšanas	3
Labas iespējas veidot karjeru	4
Labi darba apstākļi (darba telpas, darba rīki, darba stundas)	5
Labi kolēģi	6
Labs atalgojums (alga un citi labumi)	7
Labs darbavietas, uzņēmuma tēls sabiedrībā	8
Labs tiešais vadītājs	9
Labs uzņēmuma „augstākais vadītājs”	10
Cits faktors (norādiet, kāds).....	11
Grūti pateikt/NA	98

R2. Cik lieliem ienākumiem uz vienu ģimenes locekli mēnesī (pēc nodokļu nomaksas) vajadzētu būt Jums, Jūsu ģimenei, lai pašreiz varētu iztikt?

.....Ls

R3. Domājot par savu iepriekšējo (pēdējo) darbavietu, kādu iemeslu dēļ Jūs pārtraucāt tajā strādāt?

(Visas piemērotās atbildes!)

Nekad neesmu strādājis/-usi algotu darbu	1
Šī ir mana pirmā darbavietā	2
Aizgāju pensijā	3
Darbavietā (uzņēmums, struktūrvienība, amats u.tml.) tika likvidēta vai arī tas bija darbs uz noteiktu laiku	4
Darbs nepatika	5
Atalgojuma dēļ (t.sk. citur piedāvāja augstāku)	6
Karjeras, profesionālās izaugsmes dēļ (t.sk. citur piedāvāja augstāku amatu)	7
Darba apstākļu, vides dēļ (t.sk. pārslodze, fiziski pārāk smags darbs)	8
Vadības attieksmes dēļ (t.sk. konflikti)	9
Kolēģu dēļ (t.sk. konflikti)	10
Darba devējs nepildīja likumus (nemaksāja nodokļus, nenoformēja darba līgumu u.t.t.)	11
Bija darbam neatbilstoša kvalifikācija, izglītība	12
Personisku iemeslu dēļ (veselības stāvoklis, tika mainīta dzīvesvieta u.c.)	13
Mani atlaida, jo mans darbs neapmierināja, par pārkāpumiem u.t.t.	14
Cits iemesls (norādiet, kāds).....	15
Grūti pateikt/NA	98

R4. Kas, Jūsuprāt, ir efektīvākais veids, kā atrast darbu? (Viena atbilde, izsniegt kartīti R5!)

Ar Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA) starpniecību	1
Ar darbā iekārtošanās firmu starpniecību	2
Izmantojot darba sludinājumus avīzēs, internetā (atsaucoties uz sludinājumiem, liekot savus)	3
Aktīvi piesakoties (sūtot CV, zvanot) interesējošajos uzņēmumos, iestādēs	4
Izmantojot neformālos kanālus (ar radu, draugu, paziņu starpniecību)	5
[NEPIEDĀVĀT] Cits veids (norādiet, kāds).....	6
Grūti pateikt/NA	8

R5. Ja Jums būtu jāizvēlas starp vairākiem darba piedāvājumiem, kas būtu 3 galvenie kritēriji, kas noteiktu Jūsu izvēli? (Izsniegt kartīti R6! Atzīmēt ne vairāk kā 3 atbildes!)

Amata, pienākumu atbilstība manai specialitātei un zināšanām	1
Augstāks atalgojums	2
Augstāks amats	3
Dažādu prēmiju, bonusu (apdrošināšana u.c.) esamība	4
Iespēja strādāt starptautiskā vidē	5
Labākas karjeras iespējas nākotnē	6
Labāki, elastīgāki darba apstākļi	7
Sociālās garantijas (t.sk. visu nodokļu nomaksa)	8
Ērta atrašanās vieta	9
Iespējas iegūt jaunas zināšanas	10
Interesants, aizraujošs darbs	11
Cits variants (<i>norādiet, kāds</i>)	12
Grūti pateikt/NA	98

R6. Kāpēc, Jūsprāt, Latvijā daudzi cilvēki nemaz nemeklē, necenšas atrast algotu darbu? (Atzīmēt visas piemērotās atbildes!)

Psiholoģiski iemesli (nomāktība, zems pašvērtējums, bail tikt atraidītam)	1
Neticība tam, ka Latvijā var atrast pieņemamu darbu	2
Trūkst informācijas par brīvajām darbavietām	3
Darba tirgus prasībām atbilstošu prasmju, izglītības trūkums	4
Neprot pieteikties darbā (uzrakstīt CV, motivācijas vēstuli)	5
Trūkst līdzekļu, lai izskatītos tā, lai kāds pieņem darbā (nopirkt piemērotu apģērbu, salabot zobus u.t.t.)	6
Grūti izbraukāt līdz vietai, kur var atrast darbu (tālu, nav transporta, tas ir dārgs)	7
Kaitīgi ieradumi (piem., alkohola, narkotisko vielu u.c. lietošana)	8
Izdevīgāk ir iztikt no pabalstiem, nevis strādāt par piedāvāto algu	9
Negrib un neprot strādāt (laikā nākt uz darbu, pildīt uzdoto u.t.t.)	10
Jāveic pienākumi mājās (jārūpējas par ģimenes locekļiem, māsasaimniecību)	11
Veselības problēmas	12
Cita atbilde (<i>norādiet, kāds</i>)	13
Grūti pateikt/NA	98

R7. Ja Jums būtu jāizvēlas - kvalificēts darbs par mazāku samaksu vai mazkvalificēts par lielāku samaksu, ko Jūs izvēlētos? (Viena atbilde!)

Kvalificēts darbs par mazāku samaksu	1
Mazkvalificēts darbs par lielāku samaksu	2
Grūti pateikt/NA	8

Papildu informācija:

Teika Lapsa
DNB bankas sabiedrisko attiecību vadītāja
Tel. 29161561
E-pasts: teika.lapsa@dnb.lv